

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САЊАТИ

Haftalik gazeta 1956-yil 4-yanvardan chiqa boshlagan

e-mail: info@uzas.uz

2015-yil 20-noyabr №47 (4342)

БЕТАКРОРИМСАН, ЯГОНАСАН, ОНА ВАТАНИМ — ЎЗБЕКИСТОНИМ!

“Хар кимга илмий ва техникавий ижод эркинлиги, маданият ютуқларидан фойдаланиш ҳуқуқи кафолатланади. Давлат жамиятнинг маданий, илмий ва техникавий ривожланишига ғамхўрлик қилади”.

(Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. 42-модда.)

МАРРА ЁШЛАРНИКИ!

Ижодкорлик, яратувчанлик халқимизнинг қон-қонига сингиб кетган. Аждодларимиз яратиб кетган оламушул кашфиётлар бугун ўз мевасини бермоқда. Катта-катта халқаро илмий анжуманларда Шарқ алломаларига алоҳида эҳтиром кўрсатилаётгани бежиз эмас.

Масалан, Ал-Хоразмий алгебра фанига асос солгани учун Шарқ олимлари орасида фақат унинг номи ва асарлари “алгоритми” ва “алгебра” каби замонавий илмий атамаларда абадийлаштирилган. Ёки фазовий тригонометрия асосини деб тан олинган, математика ва астрономия соҳасидаги кашфиётлари билан шухрат қозongan буюк алломаларимиздан бири Абу Наср ибн Ироқни “Иккинчи Птоломей” деб атайдилар. Шундай экан, биз илм-фан ривожига ҳисса

қўшган бобокалонларимиз билан ҳар қанча фахрланасан арзийди.

Баъзида ўйлаб қолсан киши. Ўша даврларда ҳам олимларнинг буюк ишлар қилиши, кашфиётлар устида изланишлар олиб боришлари учун зарур шарт-шароитлар бўлганмикин? Ёки йиллаб бош қотирган, изланиб эришган кашфиёти ҳеч кимнинг назарига тушмай асрлар қаърида қолиб кетганими? Фан-техника ривожланмаган, ҳатто кўпчиликнинг саводи ҳаминқадар бўлган ўша даврда

бирор нарсани ихтиро қилиш, истеъдодини рўёбга чиқариш игна билан қудуқ қазийдек машаққатли юмушга айлангандир, эҳтимол.

Бугуннинг олимларига, кашфиёт қиларман, истеъдодимни рўёбга чиқармоқчиман, деган ҳар қандай ўзбекистонлик фуқарога ҳавас қилсангиз арзийди. Аввало, ҳар бир шахснинг ҳақ-ҳуқуқлари Бош Қомусимизда белгиланган бўлиши керак. Бугун турли танловлар, халқаро мусобақаларда ғолиб бўлаётганларнинг аксариятини ёшлар ташкил қилади. Яъни улар кашф қилаётган ҳар қандай янгилик эътиборсиз қолаётгани йўқ. Илм-фан, санъат ва техника оид ижод намуналари давлатимиз томонидан қўллаб-қувватланмоқда. Биргина истеъдодли ёшларни қўллаб-қувватлаш мақсадида Республика “Ижод” фонди томонидан “Биринчи китобим” лойиҳаси асосида қанчадан-қанча ўғил-қизларнинг ҳажжи китоблари чоп этилаётганининг ўзи таҳсинга лойиқ. Бундай мисолларни қўллаб келтириш мумкин. Демокримизки, ҳар қан-

дай одамга кўрсатилган озгина рағбат унинг келажақда эзгу ишлар қилиши учун тамал тоши бўлиши мумкин.

Яқинда яна бир хушхабар эшитдик. Тошкент тўқимачилик ва енгил саноат институти катта илмий ходими Мирҳосил Аъзамов ҳали ёш бўлишига қарамай, пахта хомашёсини қўритиш ва тозалашнинг инновацион технологиясини яратибди. Мирҳосилдек ёшлар юртимизда жуда кўпчиликини ташкил қилади.

Пойтахтимизнинг мухташам “Ёшлар ижод саройи”да бунинг гувоҳи бўлдик. Бир ҳафтадан буюн давом этаётган “Эртанги кун бизники, марра бизники!” шiori остида ўтказилаётган “Ёшлар ҳафталиги” чин маънода юртимиз фарзандлари учун улкан воқеага айланди. Лойиҳа

Олий ва ўрта махсус таълим, Маданият ва спорт ишлари вазирликлари, Ўзбекистон Бадиий академияси, “Ўзбекино” миллий агентлиги, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги “Истеъдод” жамғармаси билан ҳамкорликда ўтказилмоқда. Тадбир иштирокчилари орасида турли танловлар ғолиблари, давлат мукофоти ва стипендиялари соҳиблари, кино, театр, тасвирий ва амалий санъат, мода соҳасида таълим олаётган иқтидорли талабалар, ёш хунармандлар кўпчиликини ташкил этади.

Давоми иккинчи саҳифада.

Алишер НАВОИЙ

“ВИСОЛ АЙЁМИ ЯНГИЛИК...”

Агар бир қавм, гар юз, йўқса мингдур,
Муайян турк улуси худ менингдур.

Олибмен тахти фармонимга осон,
Черик чекмай Хитодин то Хуросон.

Хуросон демаким, Шерозу, Табриз
Ки, қилмишдур найи қилким шакаррез.

Кўнгул бермиш сўзумга турк жон ҳам,
Не ёлғуз турк, балким туркмон ҳам.

Не мулк ичраки бир фармон йибордим,
Анинг забтига бир девон йибордим.

Бу девон тутти ул кишварни андоқ
Ки, девон тузмагай дафтарни андоқ...

...Карамдин айласанг журмунни нобуд
Санга йўқтур зиён, кўптур манга суд.

Сўзум ҳўб эрса, раҳмат айла ҳамроҳ,
Вагар дедим ёмон: астағфируллоҳ!

Бихамдиллаҳки, бу ғам достони,
Фироқ аҳлига мотам достони.

Тугатмай номаи умрумни айём,
Висол айёми янглиғ топти итмом...

“Фарҳод ва Ширин”дан.

Журналларни варақлаганда

“МАЪНАВИЙ ҲАЁТ”, 2015 йил, 3-сон

Журналнинг навбатдаги сони шоир ва журналист Ф.Тошевнинг “Кутлуг саналар” руқнидаги “Бургутлар баландлаб ўчади” сарлавҳали публицистик мақоласи билан очилади. Муаллиф халқимиз мустақиллик йилларида эришган миллий тараққиёт самаралари ҳақида фикр юритар экан, маънавиятдаги эврилишлар, маънавий эҳтиёж тушунчалари моҳиятини алоҳида таъкидлаб, бугунги ёш авлод дунёқарашини шакллантириш масалаларига тўхталиб шундай ёзади: “Ҳозирги авлод уруш ва камчилик кўрмай воёга етаяпти. Уларда мустақиллик нечоғли жонфидолик, машаққат қурбонлар билан сақлаб қолингани ҳақида тасаввур уйғотишимиз зарур. Токи, улар ҳам ота-боболари каби эл, Ватан учун оғир, мураккаб онларда юксак инсоний фазилатларини намойиш қила олсинлар. Зеро, донишмандлардан бири “Ўз ўтмишини англамаган инсон уни яна бошдан кечиришга мажбур”, деб бежиз айтмаган”.

Беҳзод Қобуловнинг Фаргона водийси сафар таассуротлари акс этган “Ойдин кўчалар” сарлавҳали йўл очерки замондошларимиз бунёдкорлиги, истиқлол йилларида шаҳар ва қишлоқларимиз қиёфасида юз бераётган ўзгаришларга бағишланган.

“Маънавий ҳаёт” журнали муҳлисари ушбу сонда Самарқандда бўлиб ўтган “Шарқ тароналари” мусиқа анжумани таассуротлари, Нурилла Нарзуллаевнинг “Саҳна — ойна” руқнида Ўзбекистон Республикаси санъат арбоби Баҳодир Йўлдошев билан гурунги, Ахрор Аҳмедовнинг Заҳриддин

Мухаммад Бобур энциклопедияси чоп этилишига доир “Қомусий аллома ҳақида қомус”, Муслимон Намознинг таниқли мусаввир Акмал Нур ижодий портретига доир “Тимсоллар дунёсига саёҳат”, шунингдек, буюк алломалар Абу Наср Форобий, Абу Али ибн Сино, Ал-Хоразмийнинг буюк кашфиётлари, академик Юнус Ражабийнинг миллий мусиқа меросимизни нотага кўчиришдаги, Ўзбекистон халқ артисти Комилжон Отаниёзовнинг миллий қўшиқчилик санъатимиз раънақи йўлидаги бекиёс хизматларига бағишланган мақолалар ҳамда Жаъфар Холмўминовнинг Мирзо Абдулқодир Бедил ҳаёти, ижоди ва фалсафий қарашлари ҳақидаги “Абулмъъний таважжухлари” каби мақола ва тадқиқотлар, БМТнинг 1997 — 2006 йиллардаги еттинчи Бош котиби Кофи Аннанинг Нобел мукофотини олиш маросимидаги нутқини катта қизиқиш билан ўқишлари, “Маданий ҳаёт янгиликлари” руқни остида Ўзбекистон ва жаҳон мавзусидаги хабарлар билан танишишлари мумкин.

КЕКСАЛИК ТАШТИ

Изҳор

Бўлди Оллоҳдан иноят бизга, не бахт, кексалик,
Хурлиғу нурлик замонда катта давлат — кексалик.

Ўлкамиз жаннатмакон, не истасанг, мавжуд бари,
Бундайин юртда билинг, оромиксон пайт — кексалик.

Болалик даврим азоб-ла ўтди-кетди, водариг,
Ота-боболар учун бўлган оғир дард — кексалик.

Эсласам, жанг пайтларин, кўзларда ёшлар шашқатор,
Парча нонга зор бўлиб, ўтган касофат — кексалик.

Ул оғир йилларин кўрган кўп улуглардан сўранг,
Дер улар, бизларга кўп бўлганли ҳасрат — кексалик.

Энди-чи ҳар кексанинг юз-кўзидан нур ёғилур,
О, юртда ору номус, шону шавкат — кексалик.

Ўргилай ушбу замондин, ҳамма мамнун, шодумон,
Чолга ҳам, кампирга ҳам бахш этди омад — кексалик.

Эй, Гулом, айла тараннум мўйсафидлик бахтини,
Хурмату эъзоз билан ўтмоқда хушвақт кексалик.

Гулом ШОМУРОД

Рустам НАЗАРМАТОВ олган сурат.

НИЯТЛАРДАН ЁРИШГАН ЙЎЛЛАР

Агар қалбингизда юрт ободлигига заррача ҳисса қўшишдек улуг ният барқ ураётган бўлса, юртимиз кўчаларини, боғларини бир кезинг. Муҳташам бинолару ёруғ, равон кўчаларни қўя турайлик, битта дарахтга қараб ҳам унда бутун бир тирикликнинг моҳияти акс этганини кўрасиз. Ногаҳон бугун ва келажақ ҳақида ўйларга бериласиз.

Замин юлаузнари

Болалигимизда кир устига ўйнагани чикардик. Баланддан қафтьдек намоеён бўлиб турган қишлоғимизга қараб, бошқа юртлар борлиги ҳақида тасаввур қила олмасдик. Айниқса, кимнинг ҳовлисида нечта мевали дарахт, нечта терак борлиги ҳақида бир-биримизга айтиб мақтанардик. Ушандаёқ қишлоқда шовуллаб турган дарахтлар, осмонга буй чўзиб турган азим теракзорларнинг кўркам ва яшиллиги қалбимизни ром этган бўлса, ажаб эмас. Тортишардик: — Бизнинг ҳовлида кирқта терак бор. Бари қалин ва узун. — Бизникида ундан ҳам кўп, олтишита. Санаб кўрганман. — Қўйсанг-чи, ҳовлимизда терак юзтадан ҳам кўп, яна олма, гилос, шафтоли

дарахтларини айтмайсанми.

Бешинчи ё олтинчи синфда ўқирдик. Айни баҳор эди. Раҳматли ботаника ўқитувчимиз Хўжамурод домла дарс пайти бир синфдошимизни ўрнидан тургазиб, саволга тутди:

— Нега ҳовлиларингизда бирорта дарахт йўқ? Ҳаммаёқларинг тап-тақир саҳродай?

Синфдошимиз қизариб ерга қаради. Ўқитувчимиз гапида давом этди:

— Ўғлим, уйга бориб дадангга айт. Эртагаёқ ҳовлига кўчат эксин, ерларни чопсин. Баҳорги ишларни бошласин.

Устозимиз ўша куни бошқа бир синфдошимизнинг ҳовлисидаги дарахтлари

ҳақида алоҳида мақтаб гапирди. Уни ҳаммага ўрнат қилиб кўрсатди.

Шундан кейин кўпчилик синфдошларимиз эртаси куниёқ ўз ҳовлиларига турли кўчатларни экишни бошлаганининг гувоҳи бўлганман. Энди билсак, ўқитувчимиз қалбидан бунёдкорлик ҳисси кучли бўлган экан. Муаллимнинг ўзлари ярат-

ган боғ эса ҳалигача қишлоқ хуснига хусн қўшиб турибди. Негадир Ватан ва болалик тушунчалари доимо бир-бирига ёнма-ён туради. Юртинг ҳақида гап очсанг, беихтиёр кўз олдинда болаликдаги манзаралар қайта жонланаверади. Болаликнинг беғам, бетаъшиш тонглирида, сокин кечаларида яшаётгандай бўласан киши.

Фаллаорол туманидаги Ғўбдун тоғлари бағрида жойлашган Солин қишлоғида болалигим ўтган. Саратонда — айнаи галла мавсумида хашак ташиб даладан кеч қайтардик. Шом қоронғусида ҳам атрофда ажиб бир манзарани кузатиш мумкин эди.

Узоқдан кўринган Нурота тоғлари эстагидаги Қўйтошу Нарвон, Қорабдоло Гараша, ўзимизнинг Ғўбдунтоғ эстагидаги Гумсой, Солин, Наҳрач қишлоқлари ерга тушган тўп-тўп юлдузлардек бўлиб кўринар ва бу ҳол болалик туйғу, тасаввурларимизга ўзгача илҳом бахш этарди. Қоронғида қишлоқ уйларида ёнган чироқлар ана шундай манзара яратарди.

Болалик хотираларининг қаноти бор. Улар ўй-хаёлларимизга келиб қўнади гўё. Қамров кенгайди, фикрлар тўлиб-тошади. Ватаннинг бугунги қиёфаси, ҳамюртларимизнинг кайфияти ҳақида тўлиб-тошиб гапиринг келади.

Бугунги замонавий қишлоқни қандай тасаввур қиласиз? Юртдошларимиз бу саволга мамнуният ила: “Ҳеч ҳам шаҳардан қолишмайди”, дея жавоб бериши аниқ. Чунки кейинги йилларда қишлоқ ижтимоий инфратузилмасини ривожлантириш борасида мамлакатимизда катта ишлар амалга ошириляпти, қишлоқларимиз қиёфаси ўзгараёпти.

Давоми иккинчи саҳифада.

Бошланиши биринчи саҳифада.

Жиззах вилоятининг барча ҳудудларида бугун замонавий услубда қад ростлаган, намунавий лойиҳа асосида қурилган уйлар ҳар қандай юртдошимиз эътиборини жалб қилади. Катта йўл ёқаларида кўзга ташланиб турадиган уйлар она юрт кўркига кўрк қўшмоқда. Қанчадан-қанча оилалар бу уйларга кўчиб ўтиб, тинч ва фаровон ҳаёт кечирмоқда.

Жиззах вилоятида Галлаорол туманининг алоҳида ўрни бор. Тошкентдан Самарқандга боришда Жиззах шаҳридан ўтган, йўловчиларни яратганини мўъжизаси ила бунёд бўлган маҳаббатли Темир дарвоза кутиб олади. Галлаорол тумани чегараси бошланадиган жойининг ўзига хос рамзига айланган бу дарвоза республикамиз иқтисодиётининг қон томирига айланган темир йўлни, автомобил йўлини, Сангазор дарёсини ўз бағридан ўтказди. Турли юк ва йўловчи машиналар, поездлар, айниқса, кўз очиб юмгунча елдай ўтиб кетадиган "Афросиёб" поезди ҳар қандай йўловчида ажиб хис уйғотади. Сайёҳлар эса бу ерни тўхтаб томоша қиладиган, тасвирларга муҳрлашга арзийдиган жой сифатида қадрлашади. Илонўтди дараси икки тоғ — Моргузар ва Нурота тизмалари туташадиган мўъжизавий маскан ҳисобланади. Агарки, бу йўл бўлмаса бошқа вилоятларга бориладиган йўлларда анча нуқулликлар вужудга келиши мумкин эди. Шу боис Илонўтди дараси катта ижтимоий-иқтисодий аҳамиятга эга бўлган муҳим йўллардан бири ҳисобланади. Гўзал Бахмалсой қишлоғидан ўтиб, катта кўприкка яқинлашган, машҳур олма бозори, шунингдек, асал бозори сизни қарши олади. Ундан сўнг йўлнинг икки томонида автосалон, коллеж ва турли хизмат кўрсатиш шохобчалари, қад ростлаган ва ростлаётган намунавий лойиҳа асосидаги уйлар жамолини кўз-кўз қилиб туради.

"Қамолот" уйларига муносиб ёшлар

Олтинга кон Маржонбулоқ шахрига йўлнинг тушугай бўлса, боғу роғлар, далапаргина эмас, шундай чеккароқ ҳудудда қад ростлаган бу шаҳарчининг кўп қаватли кўркам уйлари ҳам сизни бефарқ қолдирмайди.

Икки миллиард сўмдан зиёд маблаг эвазига қурилган "Қамолот уйи"нинг бунёд бўлишида Улугбек Қобилов раҳбарлигидаги "Ҳумоюн қурилиш сервис" кўп тармоқли ишлаб чиқариш фирмаси меҳнаткашлари жонбозлик кўрсатишди. Имтиёзли кредит эвазига, бошланғич бадалсиз 20 йил муддатга берилган 56 хонадонли бу уйларда турли соҳаларда ютуқларга эришган ёш оилалар истиқомат қилишмоқда.

Уй ҳовлисида болалар ўйин майдончаси, автомобиллар қўйиладиган жой,

маҳсул ўриндиқлар ҳам ўрнатилганки, бундай шароитлар одамга ўзгача кайфият бағишлайди. Спортда юқори натижаларни кўлга киритган ёш оилалардан бири 38-хонадонда яшовчи Юсуповлардир. Жасурбек ҳам, Мафтуна ҳам Жиззах олимпия заҳиралари коллежидан ўқиган. Улар неча бор турли спорт мусобақаларида қатнашиб ғолиб бўлишган.

— Мана, ҳозир турмуш ўртоғим билан бир жойда — шу ҳудуддаги Лалмисор санат касб-хунар коллежидан жисмоний тарбия ўқитувчиси бўлиб ишламоқдамиз, — дейди Мафтуна Юсупова. — Жажжи қизимиз Муслима билан шу файзли, замонавий уйда истиқомат қилаётганимиз қувончини сўз билан ифодалаб беролмайман. Ўртбосимизнинг бизга шунчалик эътибор ва ғамхўрлик кўрсатаётганидан жуда миннатдоримиз.

Ҳа, "Қамолот уйи" ёш оилалар орзусини амалга оширмоқда, десак муболага

НИЯТЛАРДАН ЁРИШГАН ЙЎЛЛАР

бўлмас. Айтиш керакки, истиқлол одамларнинг қалбидан умидсизлик, ишончсизлик туйғуларини бартараф қилди. Ахир, юртимизнинг барча гўшаларида ёш оилалар учун қулай ва замонавий турар-жой бинолари қуриб берилаётгани мамлакатимизнинг юксалиш сари юз тутганига далил эмасми?!

Жаҳонга юз тутган "Nargiza teks"

Галлаоролдаги "Nargiza teks" масъулияти чекланган жамияти ўз ўрни ва нуфузига эга фабрикалардан ҳисобланади. Болалар ва катталар учун тикилаётган ўн беш турдаги маҳсулотлар сифатлиги, бежирим нақш солингани билан харидордир. Бу корхонадаги замонавий ускуналар маҳсулотларга ажойиб кўрк ва жозиба бағишламоқда. "Nargiza teks" ёрлиги туширилиб, ҳамдўстлик давлатларига экспорт қилинган маҳсулотлар эндиликда ҳорижликларнинг ҳам эътиборига тушди.

— Бир вақтнинг ўзига уч минг донгача трикотаж буюмлари тайёрланапти, — дейди корхона директори Икром Шомирзаев. — Жорий йил охиригача 41 та замонавий тижув дастгоҳ олиб келишни мўлжаллаганмиз. Шунга қараб ишлаб чиқариш ҳажми ошади ва қўшимча янги 50 та иш ўрни яратилади. Ҳозир 126 та замонавий дастгоҳ ишлаб турбди. Бу дастгоҳларни янги ишга қабул қилинган, коллежни тугатиб келган ёшлар бошқармоқда. Корхонамизда 175 нафар ишчи-тижувчи ходимлар бўлса, шуларнинг 50 нафари касб-хунар коллежларини тугатиб келган ёшлардир. Корхонада замонавий илғор технологиялардан фойдаланган ҳолда ишлаймиз. Япониянинг "JUKI",

"TAJIMA" компанияларида ишлаб чиқарилган тижув ҳамда Туркияда ишлаб чиқарилган "SULFET" бўёқли расм босиш ускуналари ўрнатилган.

Ҳозир корхонада иш қизгин. Ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларнинг саксон фоизи чет элга экспорт қилинмоқда. Ишнинг сифати, ходимларга яратилган шароит ҳам шунга муносиб. Овқатланиш, ювиниш, кийиниш, дам олиш ва бошқа хоналар бинонинг ўзиди. Ишчиларнинг ишга келиб кетишлари учун корхона автобуси хизмат кўрсатади. 2015 — 2020 йилларга мўлжалланган дастурга кўра, иккинчи босқичда умумий қиймати 4,5 млрд. сўмлик мато тўқиш лойиҳаси, учинчи босқичда эса бўяш ва бошқа тўқимачилик соҳасига оид лойиҳаларни амалга ошириш кўзда тутилган.

Дастгоҳларни чапдастлик билан бошқараётган ёшларнинг нигоҳига қараб ёрғу келажакни кўргандай бўласиз. Билишимизча, шу йил тумандаги касб-хунар коллежларини тугатиб келган ёшлардан Гулчеҳра Абдуназарова, Ситора Ҳамидова, Махлиб Уролова, Матлуба Эргашева, Умида Мавлонова, Шириний

Эгамбердиева энг фаол ишчилардан. Айни пайтда коллежда ўқибган кўпчилик ўқувчилар ҳам шу корхонада ишлаш ниятидалар.

Машҳур қадамжолардан бирини зиёрат қилиш истагида туманимизга келган меҳмон ўғлим Асилбекдан қайси фанни яхши кўришини сўраганда, "Математикани" деган жавобини олган, дуога қўл очиб, илоийм ниятинга етгин, катта олим бўлгин, дея тилак билдирганди. Майли-да, катта бўлган, ким бўлса ҳам элга, оилага хизмат қиладиган одам бўлсин дейимиз. Айтмоқчи бўлганимиз, ниятдан одамнинг йўли ҳам, кўнгли ҳам ёришади. Ахир, ёшлар бизнинг келажакимиз-ку. Ўртбосимиз ҳар бир нутқида ёшлар масаласига алоҳида тўхталади. Борган жойларида ёшлар билан, албатта, учрашиб, бир зум бўлса-да, суҳбатлашадилар, уларнинг аҳволи билан қизиқадилар. Катта ниятлар билдириб, ишончларини тўла-тўқис изҳор қиладилар...

Дарвоқе, мақоламиз бошида тилга олганимиз — ўлмас анъаналаримизга эътибор янада кучайган. Оилада ўғил туғилса, ховлисига ўнлаб терак эжадиган мард ва оқил оталар орамызда кўп. Юртимизнинг гўзал гўшаларида, қирларида шўхлик қилиб, чопқиллаб юрган болаларнинг орзулари осмон қадар юксак. Юрагига Ватан туйғуси жо бўлган ёшларимиз бугун кеңгадиган юксак марраларни кўзлашмоқда. Юртимизда амалга оширилаётган улкан бунёдкорлик ишларини кузатиб, ўз қишлоғи, ўз шаҳри, ўз Ватани билан ифтихор қиладиган фарзандларнинг ғурури ва ифтихори янада баланд бўлсин, дейимиз.

Шоди ОТАМУРОД

Бошланиши биринчи саҳифада.

Юртимизда илк маротаба ўтказилаётган бу қизгин беллашув қанчадан-қанча иқтидорли ёшларни кашф қилди. Етти хил лойиҳадан иборат тадбир том маънода юртимизнинг турли гўшаларида яшаётган ёшларни бирлаштирди. Шижоати ва юрагига ўти бор ўғил-қизларимиз кимнинг авлодлари эканлигини яна бир бор намоёйиш этишди.

"Ёшлар ижод саройи"нинг иккинчи қаватидаман. Бу ерда рангтасвир, ёш расмолар, графика, дизайн, хунаромандлик йўналишлари бўйича асарлар кўргазмага қўйилган. Томоша асносида "Болалик кўчалари"дан "Кенглик" сари йўл оласиз. Бир ёнда "Чирчик оханглар", бир ёнда "Сурхон навалари" сизни сеҳрлайди. Беихтиёр ўзингиз билмаган ҳолда "Гўзаллик"ка интиласиз ва "Чексиз нафосат"ни хис қиласиз. Турли ранглар оғушида "Кўклам хавоси"дан мириқиб сими-расиз. "Қушлар базми" ҳам ўзига чорлайди. "Куз сонатаси"ни тинглаб бир лаҳза ором оласиз. "Қиш оқшони"да "Ҳаёт" ҳақида ўйлайсиз ва "Чексизлик" қари-га шўнгийсиз... Асарларида ўз ижодий маҳоратларини ана шундай тарзда ифодалаган ёшлар қалбингиз ва онгингизда эврилишлар юзага келтиради. Аслида ҳар қандай ижоднинг мақсади шу — қалбингизда нозик туйғуларни ҳаракатга келтириш, ҳайрат уйғотиш.

Навоий вилоятининг Нурота туманида Жонбулоқ деган маскан бор. Бу ернинг тоғу тошлари мутахассислар томонидан ҳали ўрганилмаган. Яқинда шу ерда яшовчи Хуршид Сафаров "Янги нигоҳ" видеоорликлар танловига қисқа метражли филм жўнатди. Қадимда яшаган аждодларимиз томонидан чизилган ҳайвонлар, өз қилаётган одамлар тасвири ҳеч кимни бефарқ қолдирмади. Видеоорлик эгаси танловда ғолиб бўлолди, йўқми билмадим, муҳими бу эмас. Муҳими, юртимизнинг яна бир ноёб ёдгорлиги кашф қилинди. "Янги нигоҳ" танловининг мақсади Ўзбекистоннинг туризм, экотуризм салоҳиятини намоён этиш, миллий қадрият ва урф-одатларни тарғиб қилишдир. Интернетга қўйилган видеоорликлари қўриб мамлакатимизнинг саёҳатга арзийдиган масканлари ҳақида, унутилаёзган, аммо чекка қишлоқларимизда сакланиб қолган урф-одатларимиз, қадриятларимиз нечоғли гўзал эканлигини хис қиласиз. Ана, юракларни сел қиладиган мусиқа оғушида отлар

дупури эшитилапти. Кейин экранда қорабайор отларнинг сув кечиби чопайгани, чиройли тоғлар сизни ўзига мафтун қилади. "Қорабайор" деб номланган ушбу роликни эса Чарос исмли қизалоқ олганини ҳеч ҳам тасаввур қила олмайсиз.

Дарвоқе, гап "Эртанги кун бизники, марра бизники!" шиори остидаги "Ёшлар ҳафталиги"нинг биргина лойиҳаси устида бораяпти. Тасвирий санъат, хаваскорлик театри, кино, мода, интеллектуал баҳс ва синовлар... Буларнинг бари ёшларнинг ўз ижод маҳсуллари катта давраларда кўз-кўз қилиш, улкан кашфиётлар рўёби учун, балки илк қадамдир.

Ҳафталик доирасида ёш ижодкорлар томонидан суратга олинган қисқа метражли филмлар фестивали ҳафталикнинг энг қизгин кунларига айланди, десак мубо-

лаға эмас. Она Ватанга муҳаббат, юртга садоқат, севги-муҳаббат каби самимий туйғулар акс этган ушбу филмлар маҳсул тўплам шаклида чиқарилади ҳамда ҳалқаро кинофестивалларга тасвир қилинади. Энг қизиги, бу фестивалда Чехия, Ҳиндистон, Россия каби ўндан ортиқ хорижий мамлакат компаниялари ҳам иштирок этмоқда.

Ёшларнинг бўш вақтларини мазмунли ташкил этиш, талабалар ҳаётида учраб турадиган муаммолар, камчилик ва нуқсонларни юмор ва сатира жанрлари орқали кўрсатиб беришга қаратилган "Қувноқлар ва зукколар" танловига юртимизнинг турли ўқув масканларидан талабалар қатнашдилар. Жиддий баҳс ва мунозараларга бой бўлган ушбу танлов неча йиллардан бери талабаларнинг сеvimли шоусига айланиб улгургани ҳеч кимга сир эмас.

Яна бир муҳим янгилик. Ҳафталик доирасида "Истеъдод" жағма-армаси ташаббуси билан "XXI аср — интеллектуал авлод асри" шиори остида ёш олимлар ва талабаларнинг илмий-амалий конференцияси ҳам қизгин баҳс ва мунозаралар руҳида бўлди. Изланувчан

ёшларимизни қўриб, уларнинг инновацион ғоя ва ишланмалари амалиётга татбиқ этилса юртимизнинг янада раванқ топишига муносиб ҳисса бўлади, деб ўйлайсиз.

Мода ва дизайн, талабалар театри студиялари фестиваллари ҳам "Ёшлар ҳафталиги"нинг энг ёрқин лойиҳаларидан бўлди. Истиқлол даврида етишиб чиққан ўзбек моделер ва дизайнерлари халқаро эътирофларга сазовор бўлаётгани, ҳар йили либослар бўйича ўтказилаётган танловларда янги номлар кашф этилаётгани уларга яратилаётган муносиб шароитлар натижаси эмасми.

Қорақалпоғистонлик Наргиза Жуманиёзова либослар намоёйиш қилинадиган саҳнага кўтарилиди. Эғнида замонамизга уйғунлаштирилган ўтмишда келинчақлар кийган либос. Унинг ўзига хос тақинчоқлари, безаклари майин жаранг бериб сизни ўтмиш билан боғлайди...

Ҳа, ёшларни қўриб ўзингизнинг ёшлигингиз бир зум бўлса-да, ҳаёлингизда жонланади. Ҳозир-гидек шароит ва имкониёт бўлганда эди, дея озорқ ўқинасиз. Аммо армон ва ўқинчарингиз бир пасда тумандек тарқаб кетади. Ён-атрофингиздаги ўғил-қизларга қараб шукр қиласиз. Ахир, ёшлик инсон орзуларининг қанот

боғлаган палласи. Бундай пайтда ҳар бир йигит-қиз ўзини ҳамма нарсасга қодирдек хис қилади. Ҳаёт у учун энди бошланапти. Эҳ-ҳе, олдинда қанча йўллар ва йиллар бор. Аммо вақт югурик, вақт кутиб турмайди. Буюқ доғишмандлардан бири: «Ҳаётни сеvasизми? Сеvasнгиз вақтни бой берманг, чунки вақтдан ҳаёт деган мато тўқилади» деганида вақтнинг қиммати беқиёс эканлигига ишора қилмаганимкан? Ёшликда олинган билим, ўқиб-ўрганиш, олтинга тенг бўлган ҳар бир дақиқани юрт равнақи учун асқотадиган юмушларга сарфлаш жуда муҳим. Зеро, бизнинг она Ватанимизда ижод қилиш ва изланиш учун етарли имкониёт ва шарт-шароит бор.

Ёшлик — бу орзу, ишонч. Бу жасоратга интилиш, келажакка тузилган улкан режалар. Бу истиқболнинг бошланиши. Бир зум ҳам тиним билмасдан изланаётган, элига, она-юртига хизмат қилишдек эзгу мақсадлар сари дадил одимлаётган, янги-янги муваффақият ва зафарлар куч-ғўлдан изланувчан ёшлар буюқ келажакнинг ҳақиқий бунёдкорларидир дегинг келади.

Барно СУЛТОНОВА

ИЛМИЙ-АМАЛИЙ АНЖУМАН

Абдулла Қодирий номидаги Жиззах давлат педагогика институтига Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасининг Бадий таржима ва адабий алоқалар бўлими билан ҳамкорликда "Бадий таржима: амалиёт, назария ва танқид — бугун ва эртага" мавзусида Республика илмий-амалий семинари бўлиб ўтди. Тадбирда таниқли таржимашунос олимлар, адабиётшунос ва таржимонлар иштирок этди. Семинарда: таржима амалиёти — билвосита ва бевосита таржима муаммолари; таржима назарияси фан сифатида: кеча, бугун ва эртага; таржима танқидининг бугунги аҳволи: ютуқ ва камчиликлар; матбуотнинг таржима танқидига муносабати, ёш таржимон ва таржимашуносларни тайёрлашнинг бугунги аҳволи сингари долзарб муаммолар муҳокама қилинди.

Анжумани институт ректори, профессор А.Холбеков кириш сўзи билан очди. Ёзувчилар уюшмаси Бадий таржима ва адабий алоқалар бўлими бошлиғи Адхамбек Алимбеков бадий таржима соҳасида амалга оширилаётган ишлар ҳақида ахборот берди.

Шундан сўнг сўз олган таниқли таржимон ва адабиётшунослар Иброҳим Ғафуров, Амир Файзулло, Мирпўлат Мирзо, Абдумурод Кўчибоев, Мирзали Акбаров, Янглиш Эгамова бадий таржимада ёндашув принциплари (филология, эстетик ва ҳоказо), яхлит эквива-

лент топиш, ворислик силсиласи, шеър таржимада муаллиф нияти ва шеърнинг руҳини қайта тиклашнинг аҳамияти, аслиятдан таржима қилишнинг бугунги аҳволи, ютуқ ва камчиликлари борасида ўз фикрларини билан ўртоқлашди. Шунингдек, таржимашунос олимлар Зухриддин Исомиддинов ва Хуррам Раҳимов таржима жараёнида сўз танлаш муҳим омил эканини алоҳида таъкидлаб ўтдилар. Ёзувчилар уюшмаси Адабий танқид ва адабиётшунослик бўлими бошлиғи Сувон Мели таржима танқиди ва таржима назарияси олдида турган муаммолар, Ўзбекистон жаҳон тиллари университетини доцент Носир Қамбаров ва Тошкент давлат шарқшунослик институти доценти Хайрулла Ҳамидов ёш иқтидорли таржимонларни тайёрлаш билан боғлиқ масалалар ҳақида фикр билдирдилар.

Таниқли таржимашунос олим Мухаммадхон Холбеков семинар кун тартибига киритилган масалалар ҳар томонлама муҳокама қилингани, соҳадаги ютуқ ва камчиликлар рўй-рост айтилганини таъкидлади. Таржимон Динара Султонова ўзбек мумтоз шеърятиндан инглиз тилига ўғирган янги таржималаридан ўқиб берди.

Шахло ОБЛОКУЛОВА,
Жиззах давлат педагогика институтини талабаси

Мен оддий бир ўзбек фарзанди сифатида халқимизнинг буюқ тарихи, ўтмиши билан фахрланаман, бу мавзуда ёзилган асарларни қизиқиб ўқийман, айрим тарихий филмларни завқ билан томоша қиламан. Тарихимиз, улуг сиймоларимиз ҳақида беписандлик билан айтилган ёки ёзилган гапларни эшитсам ё ўқисам ранжийман ва ҷидолмай дарҳол жавоб беришга ҳаракат қиламан. Касбим иқтисодчи-молиячи бўлса-да, бой ва шонли тарихимизга ҳурматим чексиз.

"Ўзбекистон адабиёти ва санъати" газетасининг 2015 йил 23 октябр сониди босилган "Марсель Брион ёзмаган китоб" номли мақолани катта қизиқиш билан ўқидим. Мақолада нафақат мен, балки кўпчилик китобхонларнинг кўнглидаги гаплар айтилибди. Тарихимизни, айниқса, улуг аждодимиз Амир Темур ҳақидаги маълумотларни сохталаштириш, китобхонларни қалғитишга йўл қўйиб бўлмайди. Ушбу мақолага акс садо сифатида баъзи бир мулоҳазаларимни билдиришга жазм этдим.

Ёдимда, Марсель Брионнинг "Менким, соҳибқирон жаҳонгир Темур" китоби 1995 йили "Шарқ юлдузи" журналыда "Менким, фотиҳ Темур..." номи остида эълон қилина бошлаган эди. Бироқ унда тарихимизга ҳолис ёндашилмагани, тарихий фактлар тўғри кўрсатилмагани учун жамоатчилик ва ўқувчиларнинг жиддий эътирозларига сабаб бўлганди. Натижада, таниқли тарихчи

олимлар, адиблар, зиёлиларнинг холис фикрларига асосланилиб, асарнинг давоми босилмади. Бу ҳақда "Марсель Брион ёзмаган китоб" мақоласида тўғри қайд этилган.

Бироқ 2011 йилда "Янги аср авлоди" нашриётида мазкур китоб чоп этилди. Буниси камдек, ўтган

БЕФАРҚ ҚАРАБ БЎЛМАЙДИ

даврд икки-уч марта қайта нашр этилди. Бир неча йиллар бурун эътироз ва танқидларга учраган бу курама китобнинг кўп нусхада чоп этилишини қандай тушуноқ керак?

Китобни тайёрлашда форс таржимонлари Амир Темур ҳаётига доир кўлига илинган манбалардан фойдаланишган. Унда тарихий шахслар деб келтирилганларнинг айримлари тўқима, воқеалар уйдирма... Асосий эътибор Амир Темурнинг юришларига қаратилган. Масалан, «Тошкент учун жанг», «Нишопур учун жанг», «Хуросонга иккинчи юриш ва Сабзавор учун жанг», «Жанубий Хуросонга юриш», «Исфохон учун жанг» ва ҳоказо. "Жанг"лардаги шафқатсизликлар, қон тўкишлар ўзгача завқ билан тасвирланган.

Нашр қизик бўлиши учун турли манбалардан олинган, бошқа мазҳаблар кайфиятини ифода этувчи маълумотлар атай қўшилиб, китоб "бойитилган" ва натижада курама бир ҳолга келган. Масалан, турклар мурожаат этса,

Амир Темур уларга форсча жавоб беради, Жалолиддин Румийнинг "Маснавийи маънавий" асаридан нафратланади. Умаршайх Шайх Умар деб берилади, Амир Темур: "Ибн Арабшох мен ҳақимда китоб ёзаяпти, дейди" (вахоланки, Ибн Арабшох китобини 1436 йилдагина ёзиб битирган). Ҳамма Темурбекни сенсираб гапирди, 1376 йилда оламдан ўтган Соҳибқироннинг ўғли Жаҳонгир Мирзо ўн бир йил ўтиб, 1387 йилда Исфохонда жанг қилиб юради ва ҳоказо. Яна бир ноҳуш

жойи шундаки, барча воқеа-ҳодисалар биринчи шахс — Амир Темур номидан ҳикоя қилинади. Оддий ўқувчи бу китобни ўқиб, Соҳибқирон шундай деган экан-да, Амир Темур шундай одам экан-да, деган ҳаёлга бориши табиий.

Ўзлгимизни, тарихимизни англаш жараёнида чуқурлашиб бораётган бир пайтда Амир Темур ҳақида, тарихимиз ҳақида ноҳуш тасаввур берадиган бундай китобларни таржима қилиб, кўп нусхада чоп этиш инсофдан эмас-ку. Албатта, ўзбекча нашрда кўп ноҳури жойлар баёнлари қисқартирилган. Лексин китобнинг умумий руҳини, ундан қўзланган мақсадини "қисқартириб" бўлмайди-ку! Бундай китоблар улуг бобомиз ҳақидаги ҳақиқатларга соя солиши аниқ-ку. Шу ўринда, ҳўш, ноширлар қайққа қарашган, деган савол туғилди. Табиийки, бунга бефарқ қараб бўлмайди.

Неъмат АКБАРОВ,
иқтисодчи

ҚОНИҚИШ ҲОСИЛ ҚИЛДИМ

Истиқлол йилларида халқимизнинг шонли тарихи ва буюқ сиймоларимиз ҳақида қўлаб тарихий, бадий, илмий асарлар, рисоалар, бадиялар чоп этилди. Бу каби нашрлар ўзлгимизнинг англаша, айниқса, биз ёш авлод учун қимматли воситадир.

Кенг китобхонлар оммасига мўлжалланган бундай китоблар орасида ўқувчиларда нотўғри тасаввур уйғотадиганлари ҳам учрайди, бу таассуфланарли ҳолдир. Чунончи, сеvimли ҳафталигимизда яқинда эълон қилинган "Марсель Брион ёзмаган китоб" сарлавхали мақолада шундай нашрлардан бири далиллар орқали танқид қилинган. Дарвоқе, мақолада тилга олинган китобни ўқиб жараёнида менда ҳам талайгина саволлар туғилган эди.

Ҳўш, шунча камчиликлар бек экан, боз устига, четда нашр қилинган китобни таржима қилиб қайта-қайта чоп этишга ҳожат бормиди? Буюқ Соҳибқирон бобомизнинг ҳаёти ва фаолиятига қизиққан китобхон мустакиллик йилларида мамлакатимиз нашриётларида кўп нусхаларда босилган ишончли нашрлардан батафсил маълумот олиши мумкин. Улар орасида Шарқнинг улуг тарихнавислари Шарафиддин Али Яздийнинг "Зафарнома", Низомиддин Шомийнинг "Зафарнома" асарларини, чет эллик тарихчи ва адиблардан Руи Гонсалес де Клавихо, Люрен Кернинг китоблари бор. Қолаверса, "Темурийлар тарихига оид манбалар", "Амир Темур жаҳон тарихида" номли тўпламларда ҳам жуда кўп ишончли маълумотлар берилган. Биргина "Темур тузуқлари" китобини ўқигандаёқ буюқ жаҳонгир бобомизнинг улугвор сиймоси кўз ўнгимизда аққол гавдаланади.

Модомики, бизда соҳибқирон Амир Темур ҳақида қўламли, батафсил, ростўйлик билан ёзилган қадим манбалар, турли даврларда битилган тарихий, бадий асарлар чоп этилган экан, "Менким, соҳибқирон жаҳонгир Темур"га ўхшаш сохталаштирилган китобларни таржима қилиб босиб чиқаришга ҳеч қандай эҳтиёж йўқ. Бу каби китоблар ўқувчиларда буюқ сиймоларимиз, тарихимиз ҳақида янглиш тасаввур уйғотади. Айни шу маънода газетача чоп этилган "Марсель Брион ёзмаган китоб" мақоласида билдирилган танқидий мулоҳазалардан қониқиш ҳосил қилдим.

Муруват НОРМАМАНОВА,
Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети талабаси

Барот ИСРОИЛ

Тўрт фасл тўртликлар

ҲИҚМАТ

Умринг тўрт фасл захматлари бу,
Ҳаётнинг йўллаган ҳикматлари бу.
Мен уни қозоғга кўчириб қўйдим,
Тангирим дилга солган рағбатлари бу.

КЎПНИ КЎРГАНДАН СЎРА

Ҳар бир инсон ўзига ўзи ҳукмрон, тўра,
Ғаразгўй қариндошдан афзал жонқуяр жўра.
Менинг айтганларимга агар гумонинг бўлса,
Кўп яшагандан эмас, кўпни кўргандан сўра.

ИҚТИДОР

Иқтидор Оллоҳнинг берган неъматини,
У шундай саҳийдир, чексиз ҳиммати.
Иқтидорни жондек сақла, авайла,
Унга етмаган кўп, келмай омади.

СЕН ЎЗИНГ

Сен ўзинг руҳингни бошқар, идрок қил,
Шундай иш тутганлар шубҳасиз, оқил.
Бунинг удласидан чиқмасанг агар,
Умринг бўйи ўзинг яшабсан гофил.

БИЗЛАР КЕЧИРАМИЗ

Бизлар кечирамиз, ҳаёт кечирмас,
Ёзиб-ўчираамиз, ҳаёт ўчирамас.
Кўнглига не келса шунга қиламиз,
Баъзан кўчирамиз, ҳаёт кўчирамас.

Яйра САЪДУЛЛАЕВА

ҒУРРА

Ўзи зўр бувижоним борлар-да. Ҳаммани
йўлга солган, ҳаммага ниманидир ўргатган.
Фақат акам бўлсалар... Улар мендан икки ёшга
на катта. Нега атиги икки ёш катта бўлсам
сизлайсиз, дейсизми? Буниям бувижоним ўргат-
ганлар. Ўзидан каттани ҳур-
мат қилиш керак, деганлар.
Демоқчи бўлганим... шу...
кейинги вақтда акам сал
қулқисиз бўлиб қолдилар-да.
Ўн-ўн беш кундан бери ўзга-
риб қолдилар. Бир ҳафтада ўн
бешта «беш» олганлари-ю,
устоз мактагандарига талта-
йиб кетдилар-қўйдилар. Рос-
ти, уйдаям сал бошқачароқ
юрадиган бўлиб қолдилар.
Мактабдан келган, папкани
жойига қўйиши ҳам бошқача.
Бошлариними-ей, қаддилари-
ними-ей сал тиккароқ қилиб,
кўкракларини кериб кадам
ташлайди. Хуллас, сал ғалати-роқ-да. Бувижо-
ним сезгир эмасми, буни дарров илғаб олди-
лар.

— Ҳой, сан бола, кўзингга қараб юр!

Аваллига, кўзларини ўзлари кўрмасалар
қанақа қилиб қарайдилар, деб ўйлай бошла-
дим. Кейин билсам, кўзингга қараб юр, деган-
лари сал хушёрроқ бўл, ўзингни жудаям қўйиб
юборма, дегани экан. Акам ҳўп, дейишга де-
дилар-у, барибир билганидан қолмадилар. Кек-
кайиброқ юравердилар. Кейин... қутилмаган-
да шундай қоқилдиларки, учиб кетиб, ўрик да-
рахтига бориб урилдилар. Пешоналари бир-
пасда ғурра бўлиб чиқди. Бувижоним қари

бўлсалар ҳам барибир чак-
қонлар-да. Дарров дастру-
молни ҳўллаб босдилар.

— Ҳой, Аббор, ишқопчанг
тортмасида танга бор. Кат-
тарогидан олиб чиқкин.

Югуриб кириб олиб чиқ-
дим. Бувижоним ғурра
бўлган жойга босиб турди-
лар. Сўнг айвондаги кўрпа-
ча устига ётқизиб қўйдилар.

— Ҳа, боласи тушмагур-а...

Бу... улар-
нинг энг қаттиқ қойишлари.

Энди буёғи-
га ўзингиз хулоса чиқариб

олаверинг. Нега акам тен-текис ҳовлимизда
қоқилдилару нега пешоналарини ғурра қил-
дилар?!.

Баҳром МАҲМУДОВ

ОДАМЛАР ОРАСИДА

ЮРТИМ

Хорижини мактама, кўй менга, ошнам,
Ҳавас ҳам қилмадим сайрни бир бор.
Майли, кўрган бўлсанг Лондон, Римни ҳам
Мени кўхна Насаф чорлайди такрор.

Сен бошқа, мен бошқа, қолма йўлингдан,
Қайдан ҳам билардинг шоир дардини.
Қорним тўярмиди ётнинг ноидан,
Бошимда тутаман юртим гардини.

МИНОРА

Минора турибди кўкка бўй тираб,
Неча асрларни кўрган обила.
Боболар тиклаган, кетмағай нураб,
Ғиштини пишитган юрт оловида.

Бу санъат олдида ҳайратда одам,
Тарихи кўп қадим, шарқи ҳам узун.
Бу ўзбек гурури, англагил, болам,
Бу бизнинг осмонлар суяганг устун!

Мухтор ХУДОЙҚУЛОВ

ҲАЙРАТ ВА САВОЛ

(Лирик масаллар)

ШАЛОЛА СИРИ

Шалол қошида туриб қолдим лол,
Кўнглимни қамради ҳайрат ва савол:
Богларни оралаб оқиб келган сув
Қоронғи ўнгирга қуйилар бирдан
Ва шу он ўкириб, кўтариб гулу —
Яна юқорига сапчир ўнгирдан.
Тўлқинлар мавжиди қанча телбалик,
Қирғоқларни ялар асов, дарғазаб,
Нега сув безовта ахир бунчалик,
Ортга қайтмоқ бўлиб интилар, сабаб?
О, сирин англадим!
Сув ўз йўлида —
Оқаркан жимирлаб, сокин ва равон,
Тубанлик дуч келмиш...

Унинг кўнглида —
Шу сабабдан қайнайди тугён!
Шу сабабдан кўкка сачар сув...
Бизлар инсон-ку!

ШАМОЛ

Терак баргин тортқилар шамол,
Сира қўймас ҳоли-жонига.
— Юр мен билан, эй соҳибжамол,
Олиб чиқай кўш ёнига.
Кафтларимда кўтариб сени,
Водийларда, богларда учай.
Меҳр қўйгин, севгин сен мени,
Эркалатиб, ардоқлаб қучай.
Ширин сўзга бўлиб маҳлиё

Олимжон ХОЛДОР

ЯХШИЛИКДА

ҲИҚМАТ КЎП

БУНЧА

Жон олгучи бўлмаса ҳар кунги саҳар бунча,
Тонг отмасдан тўкилур қаламдан асар бунча.

Юракдан-юракларга элчи бўлиб борадир,
Ҳар тунги қўшиқлар-у ҳар тонги хабар бунча.

Яхшиликда ҳиқмат кўп, яхшиликда саховат,
Бўлмаса қошқи эди дунёда хатар бунча.

Оқ яқтак, чопон кийган йигитлари бор бўлсин,
Чуст дўпписи ярашур, белбоғ-у камар бунча.

Қайдаки ҳалоллик бор, қайдаки муҳаббат бор,
Кўз тегмасин, ўрилай, омад-у зафар бунча.

“Бу жаннатдан бир чимдим”, деганлари шул Ватан,
Ҳар ҳовлида барака, олтин, кумуш, зар бунча.

Айтинг-айтинг, қаёқда шунча қўшиқ, шунча шеър —
Ёзилмасди ҳаётни севмасам агар бунча.

Олимжонни уйғотур булбулларнинг навоси,
Жон олгучи бўлмаса ҳар кунги саҳар бунча.

ДИД РОЗИ

Юракда дардларим кўндир, у сизмас ҳеч китобларга,
Ғазалга жойладим ишқим, дил очмиш най, рубобларга.
Ўшандандир рубобу най чиндолмасдан солур фарёл,
Фалакка чирмашур оҳим синтиб чексиз шитобларга.
Менинг сирини оламга ёйишдан не эди мақсад —
Десам, машшоқ савол бергай, қулоқ солмас жавобларга.
Муҳаббат не, қачон келгай, буни билмас бирор ошиқ,
Биҳамдиллоҳ, осон тутманг юрак-бағри кабобларга.
Келиб бир кун Олимжоннинг ётар жойида бир тўхтаб,
Дуо қилган биродарлар етар юз минг савобларга.

О.ХОЛДОР 1932 йилда туғилган. “Қафимдаги
тупроқ”, “Ошиқона” каби ўндан ортиқ шеър
тўпламлари, “Кўнгли”, “Миркомилбой” номли қисса
ва романлари, “Роз”, “Севги афсонаси” сингари
лиро-эпик, драматик асарлари нашр қилинган.

Икки ҳикоя

Устознинг айтган гаплари
болакайни ўйлатиб қўйди. Рос-
ти, у «Нукта нима?» деган савол-
га жавоб бера олади. Нукта бу... тиниш бел-
гиси, гапнинг охирида қўйилади, лекин устоз
«Нуктада дунё бор», дедилар. Ана шунга ақли
етмаяпти-да. Қандай қилиб нуктага дунё си-
ғиши мумкин? Шунча денгизу океанлари, тоғ-
тошлари-ю буғдойзорлари билан. Мана шу
қаламнинг учиди шеру шерваччалар бормиш.
Жуда ғалати-я? Болакай қаламини сал юқори-
роқ кўтариб, учига бироз қараб турди. Унда
шер тугул пашша ҳам кўринмади. Эртага ус-
тоз қизиқайтган саволини тушунириб бериш-
ларига сабри чидамай, китобларини варақ-
лади. Барибир жавобини топа олмади. Яна
қаламининг учига тикилиб ўтирган эди, ака-
си келиб қолди. Акаси унинг ўйчан бўлиб қол-
ганини кўриб:
— Ҳа, оғайни, нима гап? — дея секин бориб
сўради.

Қувончидан чарх урар япроқ.
Она терак розимас бироқ
(Қоматида ибо ва ҳаё).
Унга аён: шамол беқарор,
Буни билмас ҳали солда барг,
Ўзиб олиб, ўйнатиб бекор —
Ташлаб кетар, қилар жувонмарг.
Хавотирдан бошлари ларзон,
— Розимасман бунга ҳеч, — дейди.
Ёш умрининг қилмагин хазон,
Бу ҳавасдан, қизим, кеч, — дейди.
Шамол эса увлайди тажанг,
Эргашади унга фақат чанг...

М.ХУДОЙҚУЛОВ 1937 йилда туғилган.
Тошкент давлат университетининг жур-
налистика факультетини тамомлаган. “Қоя ва
палахса”, “Дарё ва пўкак”, “Зирапча”, “Қирқ
масал”, “Ўйлаб топилмаган ҳикоялар”, “Ғаброво
латифалари ва ҳангомалари”, “Отам ҳақида
ҳикоялар” сингари китоблари чоп этилган.

Муҳаббат ТУРОБОВА

ҲАЛОЛ СЎЗИМИЗ

ФАРЗАНДЛАРИМГА

Менинг элга қўшган ёруғ юзимсиз,
Тан тортмай айтилган ҳалол сўзимсиз,
«Фалончи зурёди...» деса, ўзимсиз,
Элу юрт меҳридан айро тушмангиз.

Еру кўкка ёйилган фаҳрим, гурурим,
Кундан кун тўлишган нурилу шуурим,
Қадамлар гул очиб тонган сурурим,
Элу юрт меҳридан айро тушмангиз.

Элу юрт меҳрига пайваста бўлинг,
Ўроғу машоқда, ҳар ишда бўлинг,
Ҳар юмуш, ҳар ташвиш, ҳар ишда бўлинг,
Элу юрт меҳридан айро тушмангиз.

Келбати Темурдек менинг ўғломим,
Алломиш мисоли кучга тўғломим,
Энг баланд чўққидек кўкрак кегромим,
Юрагим тафтидан қурган кўғромим,
Элу юрт меҳридан айро тушмангиз.

ВАТАН

Ҳиқмат борки, балиқ тирик сув билан,
Ўрмон, адир шохдор ул оху билан,
Созанда нафаси хуш чолгу билан,
Мен тирикман сен билан Ватан.

Дехқоннинг йўлдоши кетмони бўлса,
Тупроқ ифорида паймони тўлса,
Сув кўрмай гулзори қақраса, сўлса,
Мен тирикман сен билан Ватан.

Жайрон чўққиларда кўкрак керади,
Қумоли тинимсиз ризқин теради,
Интилган жон борки, насиб беради,
Мен тирикман сен билан Ватан.

ҲУҚУҚА

Акасининг одати шундай —
укасига доим «оғайни» деб муро-
жаат қилади. Болакай акаси ке-
либ қолганига суяниб кетди ва
дарров сўрай қолди:
— Нуктада қандай қилиб дунё
бўлиши мумкин?
Қутилмаган бу саволдан акаси
бироз ўйлаиб қолди.
— Нукта... Дунё... Ҳм... м...
Яна қўзибгин-а «ҳм...м» деб
қўйди-ю бирдан кўзлари чарақ-
лаб кетди.
— Устоз гапларини бироз ту-
шунмаган бўлсанг керак. Сен айт-
ган нукта, оғайни, тиниш белги-

ди. Телефонни акаси олиб, ўша тилда гапи-
ра кетди. Кейин телефонни ўчириб, хотиржам
деди:

— Шу бурчада туриб, Ҳиндистон билан,
хатто фазогирлар билан ҳам гаплашиш мум-
кин. Демак, хонангнинг бурчагида ҳам дунё
бор.

Болакай аста-секин акаси айтётган гап-
ларнинг мағзини чақа бошлади ва бирдан
фиқри тиниклашиб кетди.

— Дунёнинг ҳар бир нуктасида дунё борми,
ака? Бундай аниқ-тиниқ савол берганига ўзи
ҳам ажабланиб кетди.

— Ҳа, тўғри айтдинг, оғайни. Фақат сен айт-
ган нуктадаги дунёни қанчадан-қанча олим-
лар излаб топганлар, исботлаганлар. Бунда
техник асбоблар ёрдам берган. Ҳозирги ком-
пютерлар даврида техника шунчалик ривож-
ланиб кетдики, уни ўрганишга улгурсанг бўлди.
Акаси яна анча нарсаларни тушунириб
берди. Асосийси болакай нуктадаги жойда
ҳам бу ёруғ оламнинг мўъжизалари борли-
гини, уни ҳозирги замон техникаси ёрда-
мида кўриш ва эшитиш мумкинлигини би-
либ олди. Қолганини эртага, албатта, усто-
зидан сўрайди. Айтганча, акасидан ўрган-
ганини ўртоқларига, хатто устозига ҳам айтиб
беради, ўз билганича-да...

Я.САЪДУЛЛАЕВА 1934 йилда
туғилган. ЎзМУ филология факул-
тетини тугатган. “Ҳаётнинг бир
вароғи”, “Кўзлари хумор”, “Она кўнгли”,
“Келинчак”, “Аёл қадри” каби қисса,
ҳикоя ва бадий лавҳалар жамланган
ўндан ортиқ китоблари чоп этилган.

МЕХР ҚУЁШИ

БАХТИНГ АРДОҚЛА, БОЛАМ

Онаси борларнинг ороми бутун,
Бутундир юраги, бекамдир бахти.
Отаси борларнинг ниймони бутун,
Бутундир ҳаёти, мустаҳкам тахти.

Оналар бор уйга йўламас ғийбат,
Келинлар юзин тарк этмас табассум.
Оталар бор уйнинг чироғи равшан,
У — сента суячиқ, уйинга устун.

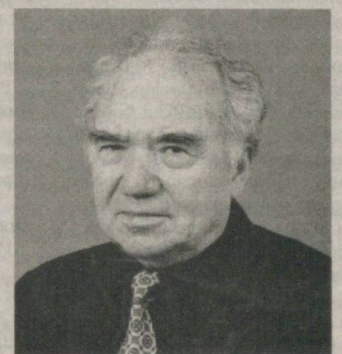
Бекам бахтинг асра, ардоқла, болам,
Онагни кўздан оқмасин ёши.
Иймонинг бут бўлсин, асра отангни,
Уйинг тарк этмасин меҳр қуёши.

БИР БОЛА ЖИЛМАЙИБ...

Бир бола жилмайиб кетиб боради,
Ортидан қўшни қиз қараб қолади.
Йиллар оро бериб, жамалак сочга,
Энди қиз чиримлиб, кетиб боради.
Бўз йигит ортидан бўзлаб қолади.

Бу дунёнинг тилсимлари кўп экан,
Кимдир сўлиб, кимлар ёниб боради.
Сен кутганлар танимас сени баъзан,
Кутмаганини сени ўйлаб толади.
Мана шундай умр ўтиб боради...

Эркин ХУДОЙБЕРДИЕВ

АЁЛ

Ярим тунда йўлга боқиб турган аёл,
Гоҳи йўлаб, гоҳи суриб ширин хаёл,
Қутармисан йироқ кетган дилбандингни,
Юрагиди соғинчлар қурган аёл.

Деразадан йўлга қараб турган аёл,
Гоҳи йўлаб, гоҳи сураб ширин хаёл...
Юлдузларга содирингми ё армонларинг,
Қўк тоқиди Хулқар бўлиб юрган, аёл!..

Э.ХУДОЙБЕРДИЕВ 1934 йилда ту-
ғилган. Низомий номидаги педагогика
университетининг ўзбек тили ва ада-
биёти факультетини тахсил олган. “Ол-
тин водий эртаклари”, “Адашганлар
қисмати”, “Кўз ёмиғи” сингари насрий
ва шеър тўпламлар муаллифи.

Ўтган асрнинг етмишинчи йиллари. Адабиётшуносликда илми бадеъ ёки бадий санъатлар илми шаклбозлик, формалистик приёмлар деб ерга уйлаётган, назар-писанд қилинмаётган бир даврда “Ўзбек тили ва адабиёти” журналида Ёқубжон Исҳоқов имзоси билан “Классик поэтикадан маълумотлар” туркуми остида уч йил мунтазам мақолалар чиқа бошлади.

Мақсуд Шайхзоданинг “Устоднинг санъатхонасида” номли туркум мақолаларини “Шарқ юлдузи” журналида ўқиган ўзбек мумтоз адабиёти мутахассислари учун поэтика соҳасидаги бу янгилар гўё адабиётимиз қасри эшикларининг олтин қалитлари эди. Чунки Шайхзода домла Алишер Навоий ижоди мислсиз юксак нақшкор қасрлар эканлигини бизга намойиш этолганларида, биз қайси қалит билан қайси эшикни очиб кириб боришни билмай йиманиб турардик. Санъатхоналарга қалитлар шодасини бизга ҳали ёш мутахассис бўлган Ёқубжон Исҳоқов берди.

Талабалар, олимлар, тил ва адабиёт ўқитувчилари сувга зориққан чанқоқлардек Ё.Исҳоқов мақолалари ёритилган журналларни сўроқлаб, топиб, ўқиб консеклаштирар эдилар. Ҳатто ушбу сатрлар муаллифининг поэтика санъатларига қизиқиш ва иштиёқи шу даражада кучли эдики, 1972 йилдаёқ “Шеър санъатлари” номли китоб чорак аср — то Анвар Хожиахмедовнинг поэтикага доир бир-бирдан зарур китоблари (“Мумтоз поэтика маълумоти”, “Шеър санъатлари ва мумтоз қофия”, “Шеър санъатларини биласизми?”) нашр этилгунга қадар асосий қўлланма сифатида хизмат қилди.

Каминанинг бу қўлланмаси, образли тарзда айтсак, Ёқубжон Исҳоқовнинг поэтика соҳасидаги мақолалари фарзанди, уша бизнинг ҳавасимизни кўзгаган олим изланишларининг шоша-пиша қилинган давоми эди. Ёқубжон Исҳоқовнинг ҳозирги икки мартаба нашр этилган “Сўз санъати сўзлиги” (“Зарқалом” нашриёти, 2006 йил; “Ўзбекистон”

нашриёти, 2014 йил) китоблари адабиётшуносининг 1970-1973 йиллари эълон қилинган мақолалари жамланган тўпламдир.

Илмда, ҳақиқий теран, катта илмда тадқиқ этилаётган масаланинг тарихи (яратилишдаги илк илдизлари, амалиёти ва чўқиси, ҳозирги ҳолати) ёритилади. Ёқубжон Исҳоқов тадқиқотларининг бош фазилатларини мен шуларда

ИЛМИЙ ГУЛДАСТА

кўраман. Олим шу даражада ҳар бир санъат ибтидоси ва тадрижини мунтазам ўрганиб ишлагани, бошқа тадқиқотчиларга гўё бу соҳада иш қолмагандек. Эасак, гўё “Бу гап Ёқубжон Исҳоқов томонидан айтилган-ку!” дея дақиқ эши-

Олим Олтинбек томонидан китобнинг кириш сўзида жуда яхши айтилган, баҳо одилона. Сўзбоши муаллифи олимнинг кўпқиррали илмий фаолиятини “Ё.Исҳоқов — навоийшунос”, “тасаввуфшунос”, “нашрга тайёрловчи”, “мумтоз адабиётнинг тарғиботчиси” рункларида ихчам, лўнда, пухта ёрита олган. Кенг қамровли илмий-тадқиқотнинг теранлиги, аввало, ундаги тасниф билан изоҳланади. Ёқубжон Исҳоқов даставвал бадий санъатларни шеър йилмат таркибидидаги вазифасига кўра: исторавий-рамзий тасвир усуллари, киёсий-ассоциатив, фикрни далиллаш

(асослаш), эмоционал-муболағали тасвир ва синтактик-стилистик усуллари ҳамда сўзнинг ички, ташқи формаси, қофия билан боғлиқ санъатлар каби ўндан ортқ гуруҳларга бўлиб чиқади.

Китоб тузилиши эса лўғат ёки энциклопедиядаги каби — мақолалар алифбо тартибда китобхон диққатига манзур этилади. Бу ҳол, албатта, ўқувчи ва мутахассис учун унга керакли сўз санъати истилоҳи ҳақидаги маълумотларни топишни қулайлаштиради.

Илмда оз, сўзда кўп маъно ва теран мазмунни ифодалаш жуда мушкул. Аммо “Сўз санъати сўзлиги” китобини ўқиган китобхон бундай ноёб фазилат эгаси Ёқубжон Исҳоқов эканлигига амин бўлади. Шарқ тилларини мукамал билиш, эски ёзув сир-синоатини ўрганиш ва қўлданма билан мунтазам, чин дўнда машғул бўлиш уни ҳақиқий илмий-тадқиқотчи даражасига етказган. Бунинг далили унинг китобидаги мақолаларидир.

Адабиётшунос Ёқубжон Исҳоқов

бадий санъатлар, мумтоз адабий жанрлар, бошқа истилоҳлар хусусида назарий ва амалий фикр юритар экан, талқин ва мисоллар далилида кўпроқ Алишер Навоийга мурожаат этади, Навоий ижодий феноменини турли аспектларда кашф этиш пайидан бўлади ва жуда тўғри қилади. Бунга бир жиҳатдан олимнинг навоийшунослиги сабаб бўлса, иккинчи томондан, сара санъатларни сара мисолларда талқин этиш учун жон куйдиради у. Чунки бадий санъатлар бадий асарларни таъсирчан ва нафис, умрбоқийлигини таъминловчи усуллар эканлигини таъкидлаш жуда зарурдир. Қола-

верса, буларсиз шеърятнинг жўнлашиб кетиши — улар умрининг қисқариб кетиши эканлигини олим ҳам, шоир ҳам билмоқлари жоиздир. Ёқубжон Исҳоқовнинг “Сўз санъати сўзлиги” китоби хусусида сўз юритар эканмиз, кейинги саксон йилда кўпчилик замонавий шоирлар иноватга олманган бир ҳақиқатни таъкидлагимиз келади: мумтоз шоирлар нуктасиз (фикрий кашфиётсиз) ва бадий санъатларсиз шеърларни жўн қоралама ҳисоблашган. Шу ҳақиқат замонавий шеърятда ҳам ҳукм суришини ўйлаб кўрганмизми?..

“Сўз санъати сўзлиги” китобининг асосий қисми ўтган асрнинг етмишинчи йиллари маҳсулидир. Чинакам ўлмас илм фазилати шундаки, ўша, бундан ярим аср илгари яратилган тадқиқотлар бугун янги адабиётшунослик ютуқлари сингари ўз оҳори ва илмий қимматини сақлаб қола олди. Шунинг учун бу тадқиқот бугунги поэтика мутахассисларига ҳам, шоирларига ҳам, олий ва ўрта мактаб, коллеж ва академик лицей олим ва ўқитувчиларига ҳам керакли илмий гулдастадир.

Ваҳоб РАҲМОНОВ

Жаҳон адиблари адабиёт ҳақида

ЎЗУВЧИНИНГ ВАЗИФАСИ

Ҳозирги китобхон ижодий жараёнинг иштирокчиси: асарнинг тақдири унинг интеллекти даражаси, бадий асар тилини билиши ва маданий тафаккурига боғлиқ.

Умберто ЭКО

Менинча, ёзувчининг вазифаси қундалик оддий ҳаётий воқеалардан йирик, чуқур драмаларни илғаб олишдан иборат... Ўзим одамларнинг гапларини жон қулоғим билан тингловчан, атрофимда рўй бераётган ҳодисаларни иштиёқ билан кўзатаман. Одамларни, уларга баҳо бермай туриб, кузатишни ўрганиш — бу ҳам ёзувчининг иши. Бундай кузатишларни уйғунлаштириб, ёзувчи ўзининг тарихини яратади.

Харуки МУРАКАМИ

Сўз санъатида юксак мақомга эришмоқ учун — ваҳоланки, бу ўта қийин иш — олдиндагиларни орта қолдирмоқ учун ишни уларга тақлид қилишдан бошламоқ керак.

Ж. де ЛАБРИОЙЕР

Француз адабиёти тарихида санокли ёзувчилар бор ва улар ҳақида: “Бу адиблар бўлмаганида француз адабиёти бошқа йўлдан кетган бўларди”, дейиш мумкин. Жан Жак Руссо — ана шундайлардан бири.

Андре МОРУА

Буюк санъат асарининг асосида яхлит бир уйғунлик ётади, ана шу уйғунлик руҳга қониқиш, хотиржамлик ва сурур бағишлайди.

Ромен РОЛЛАН

Менда адабиётда фойдали нимадир қила олиш қобилияти бор ва бу менга куч беради... Ижод ҳалқаларида мен гўё тушни таъбирлаётгандек ғалати ҳолатга тушаман.

Фрац КАФКА

Мен харитада нуктадай жой олган ўзимнинг қишлоғим ҳақида ёзишни бошладим. Ана шу жой менга дунёни ва инсониятни қайта кашф этиш имконини, умр бўйи ёзиб тугатиб бўлмайдиган мавзуларни тўхфа этди.

Уильям ФОЛКНЕР

Санъат асарида тасвирланган қоронғулик ёруғликка, тушқунлик порлоқ умидга, нафрат чин муҳаббатга чорловдир. Маҳзун шеър — шундай ҳолат, кайфиятдан чиқишининг йўли ҳақидаги шеър.

Хосе ОРТЕГА-й-ГАССЕТ

ЭЗГУЛИК БОҒИ НИЯТЛАРИ

Қалб призмасидан ўтган барча яхши фазилатлар юрак томирларига қувват берадики, ана шу қувват, маънавий биомайдон натижасида юракда Эзгулик боғи ҳосил бўлади. Эзгулик боғини кўкартиришга, ундаги ниҳолларни парваршиллашга инсон бутун умрини сарфлаб яшайди.

Таникли шоир Икром Отамурод «Доғ» номли достониде эзгулик боғига тушган, тушажак «доғ»лар ҳақида баҳс юртади:

ЭЪТИҚОД аҳдида тигини тиглаб...

...Қай вужудда меҳр узилар тордай...

...Қай вужудда сабр новдадай синар...

...Ҳаётда биргина манфаат бордай,

Манфаат эгарига Манфаат минар...

Демак, эътиқод тигини ўтмаслаштирадиган, ёлғон урчитадиган манфаат қадрни йўқотиб, қадрсизлик отига миниб олса, «меҳр узилиши»,

«сабр новдадай синиши», эътиқод боғини доғлаб, чўлатишни тайин. Бинобарин, мевади дархатнинг шохи қанча қўп бўлса, унга кўпроқ тош отадилар. Шоир таърифлаётган Эътиқод боғида эса бундай мевади дархатлар бениҳоя кўп. Вафосиз тошқўнлар ушлаган тошлар бу боғни қуришга чоғланади. Бу пайтда боғнинг ҳажрида шоир боғбонга айланиб, доғланиб, ўзини мана бундай доғлантиради:

...Доғ доғлайдир доғин доғлантириб...

Оҳ оҳлайдир оҳини оҳлантириб...

Йиги йиглар йўқотиб йигсини...

Тусман туслатар туслантириб тусини...

Дард дардининг дардига дардона...

Ғам ғамнинг ғамига ғамхона...

Шоир сукунати уйғотишга, сукут томирини илоҳий риштага улаб, «ғанимат онни» сустлаштирмасликка ҳақиради. Чунки фурсат бой берилган жойда боғни қурутувчи ҳаёсизлик, тақаббурилик, оқибатсизлик, тама тухмини урчитиби тирикчилик қиладиган одам сурутида яратилганлар кўпаяди. Беихтиёр шуларга қарата шоир сукут маҳзанида паноҳ топан «чўғирак жон»ларга қарата:

...Сукутдан Қалдайир Жой топиб боради ҲАҚқа интизор, ҲАҚни маълиф, Мискин чилан-ла Интилиб топган: Чўғирак қайғу, Чўғирак хаёл, Чўғирак доғ —

дея ўзига сўз бериб яшовчи эътиқод жарчилари сафи кенгайишни истади. Нафақат истади, балки уларни субутсизлик қилиб ора йўлда қолиб кетмасликларини учун оғохлантиради. Бу йўлда инсон инсонни севмаса, елкадош бўлмаса, инсоф нахридан эътиқод боғида кўраётган ниҳолларга сув қуймаса, эзгулик боғи яшнамайди.

“Ғанимат он мавжлари” — эътиқоднинг гуриқраши, яшнаши. Дарҳақиқат, «оммавий маданият» деган қадриятларимиз қушандаси Эътиқод боғини колорада қуртидай босиб кетса, та-

саввур қилинг, нима бўлади?!

Мана шу ерда достоннинг мақсад-моҳиятини англаб олишга етиб келдик. Шоир айтгандай:

...Раҳм — имконсиз...

...раҳм — ғам...

...раҳм —

ҳижров...

...Раҳм —

доғ...

«...Доғ ботинда ўсади...», лекин шоир умидвор. Нимадан? Марҳаматдан. Марҳамат нима эди? Ёмғир!

...Ёмғир томчилади...

Ёмғир капалак доғидан доғланади қаттиқ...

...Эҳ...

Капалак образи бу ерда — беқарор инсон. Беқарорлик, субутсизлик барча иллатларнинг доғи.

Сўнгги айрилиш оддий айрилиш эмас, бу — барча нарсадан мусову бўлиш. Бундай тубан даражага тушиб қолмаслик шарт — Эътиқод боғини беқарор иллатлардан тозалаш, қўнғилини инсоний фазилатлар билан «доғлаб» эзгулик ўлида тоблаб ўтишдир.

Жамолиддин МУСЛИМ,

Ўзбекистон Ёзувчилар

ушрмаси аъзоси

Ҳар соҳада бўлганидек, бадий-эстетик соҳада ҳам инкор этиш кайфиятидан яратувчилик кайфиятига ўтиш анча мураккаб кечади. Яратувчилик аниқ марраларни кўзлашни ва уларга эришиш йўллари биллини, умуман, катта билимини талаб қилади. Шу сабабдан жаҳон адабиёти, адабиётшунослиги, адабий танқидини ўрганиш, уларда олға сурилган янги ғоялар, қарашлар, фалсафий фикрларни кенг китобхон оmmasига тушунтириш ҳам долзарб маънавий-маърифий вазифадир. Улар ҳалқимиз ижодий фаоллигини оширишда, ижодий тафаккурини бойитишда, айниқса, ёш мутахассис кадрларни тайёрлашда муҳим аҳамият касб этади.

Кейинги пайтларда ўзбек адабиётида модернистик услубда ёзилган асарлар пайдо бўлди. Уларни яхшироқ тушуниш учун модернизм ва модер адабиётнинг ўзи нима, унга қандай хусусиятлар, услублар, бадий воситалар хос ва модернистик услублар, воситалар қандай ғоявий-бадий юклагани бажаради, улар анъанавий бадий услуб ва воситалардан афзалми, йўқми, деган саволларга ўқувчи жавоб излаши табиийдир. Ана шундай саволларга жавоб берадиган фойдали китоблардан бири профессор Мухаммаджон Холбековнинг «XX аср модер адабиёти манзаралари» («Мумтоз so'z» нашриёти, 2014) мақолалар тўпламидир. Унда олимнинг кейинги йилларда ёзган ўн еттита мақоласи ўрин олган.

Тўпламдаги илк мақола бадий адабиётда модернизм тушунчасига бағишланган. Муаллиф тўғри таъкидлаганидек, “Модернизм — бу ўз қонун-қоидаларига, ақида ва тамойилларига эга бўлган адабий оқим, жараён тушунчасини ифодаласа, модер — бу замонавий янгича адабиёт маъносини англатади”. Мақолада XX аср Фарб адабиёти ва санъатининг умумий тавсифи тарзида модернистнинг бир неча ўлчовларида мавжудлиги эътироф этилади ва муаллиф улардан бештасини келтиради. Модеризмнинг XX аср давомидаги тадрижини ҳам қисқача бир неча жумлаларда айтиб ўтишга, модернистик адабиёт постмодернизм ва авангардизм, экзистенциализм ва постмодернизм адабиётлари билан мувозир ривожланганини ва улар бир-бирига маълум даражада таъсир кўрсатганини қайд этади.

“XX аср модернизм насрининг тадрижий талқини” мақоласи кўпроқ назарий характерга эга. Унда муаллиф модернистик адабиёт шаклланишига таъсир кўрсатган асосий омиллар ҳақида сўз юртади ва Карл Юнг фикрига таяниб, “Бошқаларга қараганда адабиёт ва санъат дарғалари жамоавий онгсизлик оқимидаги жузъий, аммо кўзга ташланавермайидиган ўзгаришларни зийраклик билан пайқаб олдилар ва кейинчалик ўз ижодларида буни акс эттиридилар”, деб ёзади. У А.Бергсон, З.Фрейд, К.Юнг таълимотлари, Европа адабиёти ва санъатида вужудга келган декаданс оқими таъсирларини айтиб ўтиб, шундай хулоса қилади: “Жамоавий онгсизликнинг бирдан отилиб юзага чиқиши дастлаб адабиёт ва санъат соҳасида рўй берди. Бу базисда турли-туман ва ранг-баранг оқимлар мажмуи сифатида навоён бўлган модернизм ушбу оқимларнинг бадий услуби тарзида мустаҳкам ўрин эгаллади. Модернизм адабиётда

реал воқеликнинг кескин суръатда ўзгариши ёки ўзгаришига кенг йўл очиб берди, кези келганда объектив воқеликни бутунлай рад этди. Бунинг ўрнига у ақл-идроққа асосланмаган ҳолда яратилган дағал ва мантиксиз, иррационал ва нереал сюжетларга сайқал бериш, уларга гўзаллик, нафосат ва бадийлик бағишлаш тамойилларига асосланган янги реал воқеликни кашф қилди”. Муаллифнинг ушбу хулосасини, айниқса, унинг кейинги фикрини қўллаб-қувватлаган ҳолда, баъзи мулоҳазаларни бил-

логик майлларни таҳлил қилишга, онгостига ўта олмади. Чунки у «типик ҳолатлардаги типик персонажлар образини» яратишга мўлжалланган бадий услуб эди. Қаҳрамоннинг ҳар бир ҳаракати реал ижтимоий вазиятдан келиб чиқиши лозим эди. Хар қандай ижтимоий воқеа-ҳодисанинг, ҳар қандай психологик кечинма ва аффектнинг ижтимоий ёки маънавий-руҳий сабаби кўрсатилиши ёки унга ишора қилиниши талил этилар эди. XX аср бошларида танқидий реализм инсонни бадий ўрганиш ва тасвирлаш борасида ўз имкониятла-

МОДЕРН ВА ҲАЁТ

дириб ўтишни лозим деб ҳисоблаймиз. Биринчидан, модернизм адабиёти ва санъати фақат жамоавий онгсизлик базисида вужудга келган турли-туман ва ранг-баранг оқимларнинг мажмуи сифатидагина намоён бўлмайдиган. Масалая, назаримизда, бироз кенгроқ ёндашиш зарур. XIX аср Европа мумтоз адабиёти ва санъати ривожининг ички қонуниятини, ички мантигини XX аср бошларида модернизмга олиб келиши табиий эди.

Жамият ҳаётида юз берган воқеалар, ижтимоий зиддиятлар — бир томондан, турли фалсафий, психологик ва сиёсий таълимотлар таъсири — иккинчи томондан қанчалик кучли таъсир кўрсатмасин (масалан, мавзу ва материал танлашда, уларни бадий талқин қилишда), адабиёт ва санъат ўз ички қонунари бўйича ривожланади. Ижтимоий-сиёсий воқеалар, ижтимоий муносабатлар, фалсафий, сиёсий, психологик, илмий, диний, ва умуман, мафкуравий таълимотлар адабиёт ва санъат ривожланишининг ташқи омилларидир. Европанинг XIX аср танқидий реализмга асосланган мумтоз адабиёти ва санъати ўз даврининг асосий зиддиятларини чуқур бадий таҳлил қилди. Турли-туман типик персонажлар образини яратди. Дастлаб улар орасида юқори табақаларга мансуб ёки ҳаётда ўз ўрнини топиш учун кураша оладиган кучли шахслар образи кўпроқ яратилган бўлса, кейинчалик ўрта синф вакиллари, майда амалдорлар, фирибгар ва уddaбуронлар образи, уларнинг ички кечинмалари, руҳияти ҳам қаламга олинди.

Танқидий реализм инсон онги ва психологиясининг турли эврилишларини таҳлил қилди, аммо англамаган психо-

рини деярли сарфлаб бўлди. Адабиёт, умуман, санъат инсонни ва уни ўраб турган ижтимоий муҳитни идорқ этиш, таҳлил қилиш ва тасвирлашда, инсон кечинмалари ва ички дунёсини ифодалашда танқидий реализм даражасида тўхталиб қолиши мумкин эмас эди. Шу сабабдан у аста-секин инсон онгини таҳлил қилишдан онгостини, яъни, англамаган майлларини таҳлил қилишга киришди. Бунга Европа адабиёти ва санъатининг XIX аср 60-йиллари охиридан шакллана бошлаган янги оқимлари ва услублари бадий замин яратди.

Ушбу ички қонуният назарда тутилса, модернизмнинг шаклланиши ва ривожланиши тўғрисидаги тасаввурлар, назаримизда, тўларак бўлади. У адабиётнинг ўз ривожланиши қонуниятидан келиб чиқади, унинг келиб чиқишини ҳар хил фрейдизм, персонализм, экзистенциализм ёки бошқа таълимотлар билан боғлашга ҳожаат қолмайди. Лекин ҳар хил таълимотлар, ижтимоий ва маънавий сабаблар таъсири ҳақида фикр юритиш — бошқа гап. Улар адабиёт ва санъат ривожига жуда улкан, ҳатто қисқа муддатларда ҳал қилувчи таъсир кўрсатиши мумкин.

Умуман олганда, тўпламдаги “XX аср модернизм насрининг тадрижий талқини” мақоласи ўз ичига жуда катта материални қамраб олгани, модернистик адабиётни назарий жиҳатдан мураккаб, айна пайтда ягона узвий жараён сифатида кўрсатишга ҳаракат қилинган билан эътиборга лойиқдир. Мақолада урайдиган баъзи бир бахли фикрлар унинг илмий қиммати нисбатан пасайтирмайди. Ўзбек китобхонлари модернизм тўғрисида кенг қамровли илмий шарҳга эҳтиёж сезиб

келмоқда эди, профессор М.Холбековнинг ушбу китоби кўп жиҳатдан бу эҳтиёжни қондиради десак, муболаға бўлмайди.

Тўпламда модернизм адабиётининг ёрқин намоёндалари Марсель Пруст, Жеймс Жойс, Франц Кафка, Виржиния Вульф, Томас Элиот, Уильям Фолкнер, Албер Камю ижоди ва ҳаётига алоҳида мақолалар бағишланган. Улардан айримларининг асарлари ҳали ўзбек тилига таржима қилингани йўқ. Аслида улар ижодисиз XX аср модернизми ва ундан кейинги постмодернистик адабиётни тўла тасаввур қилиб бўлмайди. Муаллиф модернизм ёзувчилар ижодини бирмунча кенг, ифодали шарҳлаган, айрим асарларнинг хусусиятлари ва янгиларини тўғрисида батафсил фикр юритган. Бу мақолаларни илмий очерклар сифатида қабул қилиш ўринлидир. Муаллифининг ана бир муваффақияти шундаки, у келтираётган ва таҳлил этаётган адабий ва биографик фактларни Фарб адабиётининг умумий контекстида кўриб чиқишга, у ёки бу ёзувчи ижодига хос хусусиятларни модернизмнинг умумий қонуниятлари билан боғлашга ҳаракат қилган.

Бундан ташқари, Латин Америкаси “сехрли реализми” ҳамда постмодернизм назарияси ва постмодернизм адабиёти тамойиллари, ушбу адабиётнинг энг ёрқин назариячиси ва адибларидан бири итальян ёзувчиси Умберто Эко ҳаёти ва ижодида, интеллектуал романга, «онг оқими»га бағишланган мақолалар ҳам тўпламдан ўрин олган. Айниқса, муаллифнинг постмодернизм тўғрисида берган маълумотлари, мулоҳазалари муҳим аҳамиятга эга. Чунки постмодернизм тўғрисида ўзбек ўқувчиларига матбуотда эндигина бир-икки мақола тақдим этилган. Умберто Эко ёки Милорад Павич сингари машҳур адиб ва назариячилар асарлари ҳали ўзбек тилига таржима қилинган эмас. Постмодернизмга оид назарий ва танқидий фикрлар кўпроқ француз тилида битилган. Бу ўринда мен Р.Барт, Ц.Тодоров, Ю.Кристева, А.Греймас, М.Фуко каби олимларнинг тадқиқотларини кўзда тутаяман. Бу француз тили ва адабиётини яхши билладиган профессор Мухаммаджон Холбеков зиммасига ўзбек китобхонлари улар билан таништириш борасида ўзига хос ижтимоий буюртма юклаган, назаримда.

Китобда баъзи бир қамчиликлар ҳам кўзга ташланади. Улар, асосан, баъзи илмий атамаларни тор ёки бирёқлама талқин қилиш билан боғлиқ. Китобнинг илмий ва маънавий-маърифий аҳамиятини ҳисобга олиб, қаттароқ адабда нашр эттириш, университет ва педагогика институтларининг филология ва фалсафа факультетларига тарқатиш ҳамда очик савдога чиқариш лозим. Дарвоқе, китоб адабиётдаги глобаллашув масаласига оид мақола билан бошланиб, глобаллашув даври адабиётида умуминсоний тамойиллар таҳли

Ўзбекистонда хизмат кўрсатган санъат арбоби, Бадий академиянинг ҳақиқий аъзоси Владимир Бурмакин билан бирга Паркентдаги катта бозор расталарини айланар эканми, у: "Мен қарийб ўттиз йилдан бери шу томонларга келаман. Мана энди кўнглимда туғилган бир режамни амалга ошириш вақти етди", деб қолди. Тушуниб турибман, у бозордаги куз саховатини англутувчи мўл-кўл ҳосилни эмас, улардаги минг бир хил ранглар, шакл шамойилларнинг майин ва нафосатга тўла жилваларини назарда тутатган эди. "Бу гал ҳам абстракт, мавҳум ва ғаройиб шакллару ранглар оқимига урғу бермоқчимисиз?" деб сўрайман. "Ҳаётнинг ўзида ҳаммаси бор", дейди у тўлқинланиб.

УЧ ЎЛЧОВЛИ ДУНЁ

Мавзуни унинг Янгибозордаги дала ҳовлисида давом эттирдик. Рассом абстракт оқимнинг отаси Владимир Кандинский фикрини давом эттириб шундай дейди: "Инсон дунёни уч ўлчовда: горизонтал, вертикал ва тўғри чизик тарзида қабул қилади. Аслида дунё ўлчови беадад. Хар бир мавжудот уни хар хил қабул қилади. Дарах танасида ўрмалаб кетаётган чумоли паст ва баландликни кўради. Қушлар янада бошқача... Ижодкор эса одатдаги кўникмадан чиқиб унинг дунёни турли ўлчовда, тафаккур кучи билан, ҳаёлот олами орқали кўришга уринади. Бунинг қимдири қабул қила олади, қимдир йўқ. Шу маънода мен ҳам реалистик асарлардан ташқари, турли шаклу шамойиллардан фойдаланаман. Аммо "Шарқ бозори. Ва унинг атрофида" деб номланган шартли мавзуда реалистик услубда ишлаш орзуим бор. Паркент мен учун битмас-туганмас илҳом манбаи. Бу ерга биринчи марта келганимда, аёллар мовий зангори либос кийиб юришарди. Ўшанда шарқона бу ранг мени мафтун этган эди. Энди, орадан ўттиз йил ўтиб, уларнинг кийим-лашлари ўзгариб кетди. Ажаботи!"

Рассом ижоди серкйра. У маҳобатли безакли деворий санъатда ҳам талайгина ютуқларга эришган. «Халқлар дўстлиги» саройи олд томони рельефи, метрополитеннинг «Пахтакор» бекати безаклари, спорт мажмуаси мозаика ва нақшлари, "Ўзбекфилм" фойеси ва «Зарафшон» мажмуаси олд томони безаклари, Тошкент аэропорти, Олий Мажлис Сенати янги биноси безаклари ва бошқалар бунинг далилидир.

Тиниб-тинчимас рассом Ўзбекистонда, шунингдек, Россия, Англия, Франция, Америка, Германия, Болгария, Польша каби давлатларда ўтказилган кўргазмаларнинг доимий иштирокчиси. Германиянинг Гуммерсбах шаҳридаги ЭКЮ – отел галереясида рассомнинг 200 га яқин асарлари мавжуд. В.Бурмакиннинг Франция, Австрия, Швейцария, Марокко, Хиндистон, Малайзия, Сингапур, Болгария, Куба, Америкага қилган сафарлари шунчаки саёҳат эмас, балки дунёни, ўзини англаш йўлидаги бир восита бўлди. "Ўзини англашдан тутилган ҳиссиёт ижодда кўплай

Учрашув

да бўлишиди. Бурмакин уйи асосининг уларга қопиб-елиб хизмат қилаётган, иссиқ-совуқдан ҳам бар олаётган хотинини фото суратга туширди. Тошкентга қайтгач, устакхонада бафуржа ўтириб, унинг тўла-тўқис портретини яратди. Худди ана шу "Бойсун мадоннаси" деб ном олган асар муаллифининг ўзидан ҳам кўп, дунёнинг элликлдан ортик мамлакатини айланиб чиқди, рассомнинг "ташриф қозони"га айланди.

Хўш, оддий бир тоғ аёлининг портрети нега бунчалик машхур бўлди? Албатта, гап, аввало, рассом маҳоратию чизиш учун тасвирланувчининг тўғри танлангани билан боғлиқ. Аммо фақат шугина эмас. Гўдагини бағрига босиб турган ёш ўзбек аёлининг сўлим қишлоқ манзараси кўчоғидаги тасвирига рассомнинг пинҳона, рамзий тафаккур соммалари ҳам қўшилганини унутмаслигимиз керак. Бурмакин рангларни яхши ҳис қилади, айни пайтда у файласуф рассом. Тўғри, у ўз фалсафасини доим ҳам ошқора тарзда асарларига тикиштиравермайди. Ушбу портретда рассом оч яшил-феруза рангли тиник осмонни, тоғ ёнбағрида бир-бирига устма-уст мингашиб кетган сомон сувовкли пахса уйлари нич ва аник, йўл-йўл соялар воситасида тасвирлаган. Қишлоқ

турфа ва ғаройиб ранглар кучоғида намоён бўлса, Она тимсоли инсон ва табиатнинг ички уйғунлиги асосида талқин қилиниб, шу замин фарзанди сифатида тақдим этилади. Ижодкор Бойсун туманидан олинган таассуротларни, у ердаги азалий миллий турмуш ва табиат қиёфасининг бир бўлагини рангтасвирда сақлаб қолишга интилган. "Мусаввир севмаган ва севолмаганини тасвирлай олмайди ва бунга ҳақли ҳам эмас", деганида В.Гёте нақадар ҳақ бўлган. Бурмакин ўз қаҳрамонини тенги йўқ гўзал даражасига кўтармаган, аммо уни покиза, юксак ахлоқий гўзалликка эга бўлган аёл сифатида кўради. Худди мана шу латофат, аёлининг чуқур ҳаёлга чўмган нигоҳи, самимийлиги ва юзида ифодаланган болажонлиги портретга кўчиб ўтган. Эҳтимол, портретнинг машхур бўлиши ана шу ҳислатларнинг рассом томонидан маҳорат билан акс эттирилганидир?

Бурмакин аёллар тимсолларини энг кўп ишлайдиган рассомлар тоифасига киради. Жумладан, "Анора", "Пахта терувчилар", "Кутаётган аёллар", "Йўлда", "Анор терувчи" каби турли йилларда яратилган асарларида рассом аёлини абдиатнинг, табиатнинг гўзал тимсоли сифатида тасвирлайди.

В.Бурмакин ижодида кескинлик ва совуқ ранг берилган асарлар ҳам учраб туради. Бундай ҳолатлар "Баҳор", "Анор терувчи" ишларида яққолроқ кўри-

нади. Аслида, фалсафий-эстетик мушоҳада этувчи рассомнинг тасавури ҳаётдаги оддий ҳодисаларни фавқулодда теран, жуда назик ҳис қилиши билан қўшилиб кетади ва буларни қўтилмаган рангларда, ғаройиб шаклларда ифодалайди. Баъзида унинг асарлари орқали до-нишманд-рассом, файласуф-рассом нигоҳини кўриб қоламиз. "Дарахт ҳақидаги қўшиқ" триптихини ўрик дарахти

ҳақида ғамгин романтик баллада дейиш мумкин. Рассомнинг бу йўналишдаги асарлари Александр Волков ижодидага ҳамоҳангдир. Бурмакиннинг кейинги йиллар ижодида баъзан реаллик ва нореаллик, онглилик ва онг ости, эски ва янги аъналар уйғунлашуви орқали гўзаллик қирраларини ҳис қиламиз. Унинг янги тажрибалари ҳам эзгулик ва ёвузлик, нур ва зулмат, ҳаёт ва ўлим ўртасидаги сирли алоқадорликни англашга қаратилган. Рассом санъатидаги бу жараёни нореалликиннинг реалликка айлантирилиши, дейиш мумкин.

2007 йили Бадий академиянинг кўргазма залида ўтган «КОМПЮФО ғаройиботлари» номли

кўргазмасида ана шу йўналишдаги ижод намуналари намоён этилди. Бурмакиннинг фикрича, рассомнинг бадий полотно яратиши учун беш ранг (қора, оқ, қизил, кўк, сариқ) етарли бўлса, янги техника рангларнинг 16 минг хил жилваларини ифодалайди. Рассом улар асосида ғаройиб композициялар ярата олади. Албатта, бу тажриба ҳали Вахтдек буюк ҳакам синовидан ўтиши керак. Аммо унгача ҳам рассом "Уйғониш", "Пластик этюд" каби асарлар яратар экан, уларга ҳаёлидаги янги наусурларни қўшади, ғаройиб ранглар муҳитига олиб қилинган "Самарқанд. Бибиҳоним", "Хивада тун" (автопортрет), "Адам боғида", "Ой ёғдулари", "Сальвадорнинг аршага кўтарилиши" сингари ўнлаб асарлари ажиб таассуротлар қолдиради. Улар компьютер мисси, фотография санъати ва XXI аср кишининг интелекти уйғунлигидан ҳосил бўлган. "КОМПЮФО санъати"га қизиқшим ва бу йўналишда асарлар яратишим бўёқлар ҳидини компьютер экранига алмаштириганим, ундан устун қўйганим эмас. Улар ижодий изланишимнинг икки жиҳати бўлиб, қайси бир нуктада бирлашиб, қайси бир нуктада ажралиб, ижодий фаолиятимда умумлашади ва менинг оламини, инсон вужуди, руҳи, ҳаёл-тасавури гўзаллигини ўтлаётгани ҳис этишимга имкон беради", дейди муаллиф.

Нодир НОРМАТОВ

Муаллиф олган сурат.

КАТТА ТЕАТРНИНГ ЯНГИ МАВСУМИ

Алишер Навоий номидаги давлат академик катта театри жамоаси таъмирдан сўнг янада чирой очган маҳобатли бинода ўзининг 86-мавсумини бошлади. Бир муддат танафусдан сўнг театрга қадам қўйган мухлислари ёруғ рангларга бурканган чинакам санъат саройи қарши олди.

Жамоа ўз мухлисларига икки бўлимдан иборат концерт дастурини тақдим этди. Дастур опера солистлари ва хор жамоаси ижросидаги "Эхтиром" (А.Эргашев, А.Турдиев) қўшиғи билан очилди. Шундан сўнг томошабинлар театрининг етакчи опера солистлари ижросида Ж.Верди, Ж.Россини, Ш.Гуно, А.Чилеа, Ж.Бизе, Р.Леонавалло, Г.Доницетти каби чет эл композиторлари ҳамда М.Бафоев, Т.Жалилов, Б.Бровцин ва бошқа ўзбек композиторларининг операларидан ариялар, қўшиқларни мароқ билан тингладилар. Шунингдек, П.Чайковскийнинг "Уйқудаги гўзал", Ф.Янов-Яновскийнинг "Урашима таро", Л.Минкуснинг "Дон Кихот" балетларидан намойиш этилган рақсларни завқ-шавқ билан томоша қилдилар.

Айниқса, дастурнинг ранг-баранглиги, сахна безакларининг ёркин, байрамона руҳда яратилгани, либосларнинг кўркамлиги мухлисларда катта таассурот қолдирди.

Ўзбекистон давлат консерваториясида халқ чолғулари ижрочиларининг "Созлар навоси" республика танлови бўлиб ўтди.

Ёшларнинг ижро маҳоратини намоён этиш ва ижро савиясини ошириш, иқтидор эгаларини аниқлаш ва уларни рағбатлантириш, чолғучилик аъналарини авлодларга етказиш каби мақсадларни ўзида мужассам этган маъруза танловда 15 ёшдан 30 ёшгача бўлган ёш ижрочилар қатнашди. Дастлабки босқичда барча вилоятлар, Қорақалпоғистон Республикаси ва Тошкент шаҳридан етти юздан зиёд ёш беллашди. Улар орасидан 80 нафар энг иқтидорлилар танловнинг

республика босқичида қатнашши ҳуқуқини қўлга киритди.

Ҳакамлар ҳайъати иштирокчиларнинг чиқишларини баҳолашда уларнинг ижро маҳорати билан бирга, сахна маданиятига ҳам

ЁШ ЧОЛҒУЧИЛАР БЕЛЛАШУВИ

алоҳида эътибор қаратди. Ҳайъат ҳулосасига кўра, дамли чолғуларда Давронбек Қаҳрамонов (Жиззах), Сарвар Худойберганов (Қорақалпоғистон); мезорбли чолғуларда Умидбек Рустамбеков (Хоразм), Зиёдаҳон Бахриддинов (Наманган), Дилшод Каримов (Сирдарё), Юлдуз Кадрбергенова

(Қорақалпоғистон); урма зарбали чолғуларда Ойбек Абдурахмонов (Фарғона), Ренат Сапарбоев (Қорақалпоғистон); камонли чолғуларда Венера Бердибоева (Қорақалпоғистон) биринчи ўринга сазовор бўлдилар.

Танлов доирасида иштирокчилар учун маҳорат дарслари, "Халқ чолғу ижрочилигида ёшлар фаолигини ошириш масалари" мавзусида илмий-амалий анжуман ўтказилди. Миллий чолғуларимиз тарихи, уларнинг бугунги замонавий ижрочилик жараёнида тутган ўрнига бағишланган давра сўхбати ёшларда катта қизиқиш уйғотди.

Наргиза МУРОТАЛИЕВА

ҒАЗАЛНАВИС ШОИР ХОТИРАСИ

Қуни кеча Ёзувчилар уюшмасида Ўзбекистон халқ шоири Ҳабибий таваллудининг 125 йиллигига бағишланган назм ва наво кечаси бўлиб ўтди. Унда ёзувчилар, шоирлар, бастакорлар, хонандалар ва ёш ижодкорлар иштирок этди.

Тадбирни Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси раиси, Халқ ёзувчиси Муҳаммад Али очиб, Зокиржон Холмуҳаммад ўғли Ҳабибийнинг ҳаёти ва ижоди, ўша давр адабий муҳити, жумладан, шоир Алишер Навоий таваллудининг 500 йиллигини нишонлаш кўмитасида олиб борган ижодий фаолияти, миллий қўшиқчилик санъатини ривожлантиришга қўшган ҳиссаси ҳақида сўзлади.

Ўзбекистон халқ шоирлари Тўлан Низом, Анвар Обиджон, адабиётшунос олим Наим Каримов, ади-

ба Олмос Аҳмедова, шоир Янгибўй Кўчқоров, бастакор Темура Махмудов ва бошқалар Ҳабибийнинг "Меҳнат қўшиқлари", "Янги ялалар", "Девон" номли китобларининг нашр этилиши, шоир ғазалларига басталанган ашулалар бугун ҳам эл севган хофизлар ва хонандалар томонидан қўялиниб, ёш авлоднинг маънавий баркамол этиб тарбиялашга хизмат қилаётгани тўғрисида сўзладилар.

Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Аҳмаджон Дадаев, Глиэр номидаги республика ихтисослашган мусиқа академик лицейи ўқитувчи ва созандалари ҳамда хонандалар иштирокидаги Ҳабибий ғазалларига басталанган ашулалар кеча қатнашчиларига завқ бағишлади.

М. РАВШАН

ҚАДИМИЯТ САҲНАСИДА

Театр санъати антик давр маданияти инсониятга туҳфа этган энг катта мўъжизалардан бири. Илк гунчалари кўҳна Юнонистонда пайдо бўлган ушбу ижод тури кейинчалик Урта ер денгизи ҳавзасидаги барча мамлакатларда, айниқса, Рим империяси ҳукмронлиги даврида ривож топди. Табиийки, антик театр ранг-баранг аъналарга эга. Қуйида газетхонлар эътиборига қадимги юнон ва Рим театрига оид қизиқарли маълумотлар ҳавола этилмоқда.

Антик даврда Афинада истикомат қилган барча одамлар трагедия томоша қилиш учун театрга ташриф буюриши мажбурий ҳисобланган. Қушлар бундан истисно эди. Табиийки, намойишлар пайтида бутун шаҳар аҳолиси тўпланган. Доимо меҳнат билан банд муҳтож одамларга бу қийинчилик туғдирмаслиги учун Афина ҳукумати улар театрга ўтказган вақт эвазига пул тўлаган.

Афинада комедия намойишига кириш учун фақат эркаклар ҳамда еттиларга (аёл раққосалар) рухсат берилган. Аёлларнинг комедия томоша қилиши ахлоқсизлик ҳисобланган.

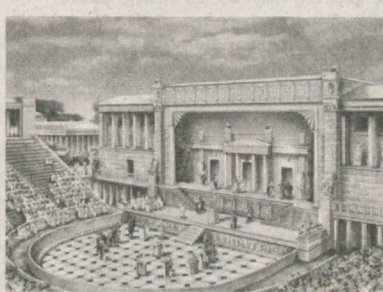
Барча юнон актёрлари ўз ролларини никобда ижро этишган. Томоша давомиди айрим зарур ҳолатлардагина никобни алмаштиришга рухсат берилган. Мисол учун, Шох Эдип ўз кўзини ўйиб, басирга айланганидан сўнг.

Юнон театрларида "раб-дүх" деб аталган махсус касб эгалари ҳам фаолият юритишган. Томошалар вақтида рабдүхлар қушқондан чиққан мухлисларни белги таёк билан уриб, тинчлантириши лозим эди.

Юнон театрларида мухлислар олқишига алоҳида эътибор қаратилган. Масалан, Ионидаги театрларда бир қўлидан махрум бўлган жангчилар учун алоҳида ўриндиқлар қатори мавжуд эди. Томоша вақтида мажруҳ аскарлар ҳам қарсак чала олиши учун уларнинг ёнига қўйилган махсус кал қулар бошини тугтиб турган.

Эраимиздан аввалги 490 йили юнон драматурги Фриних (Эраимиздан аввалги VI аср охири V аср бошлари) "Милетнинг забт этилиши" номли трагедиясини сахналаштирди. Юнонларнинг Кичик Осиёдаги қадимги шаҳарларидан бири форслар томонидан вайрон қилиниши акс этган ушбу томоша якунида мухлислар кучли қайғуга тушиб, дод солганча кўз ёш тўқа бошлаган. Шундан сўнг Афина ҳукумати Фринихни минг драхм миқдоридаги жаримага тортиган ва трагедия намойишини ман қилган.

Эраимиздан аввалги 440 йили буюк юнон драматурги Софоклга (Эраимиздан аввалги 496/5-406) ватани олдидagi юксак хизматлари ҳисоб-

Қадимги Рим сахналарида трагикомедия жанридаги томошалар кўп ўйналган. Улар орасида, айниқса, қароқчи саёҳатлари ҳақида ҳикоя қилувчи бир сахна асари жуда машхур эди. Томошанинг асосий қисмида бош қаҳрамон ролини актёрлар ижро этса, якунда бу вазифа ўлимга маҳкум этилган жиноятчи маҳбустга топширилган. Боиси, намойиш сўнгидa қароқчи ўз қилмишларига жазо тариқасида хочга боғланиб, жони узилгунча дўппосланарди. Бир сўз билан айтганда, томошабинлар сахнада чинакам фожеа гувоҳига айланишган.

Жаҳон санъати

Қадимги Римда ижод этган машхур драматург Ливий Андроник (Эраимиздан аввалги 284-204) асарларидаги бош қаҳрамонлар ролини шахсан ўзи ижро этишни одат қилган. Бироқ кунларнинг берида овозини йўқотиб қўйган драматург сахнада кўшиқ қўйлаш вазифасини ёш йигитчага топширади. Томоша вақтида хонанда йигит Ливийнинг ортида яшириниб қўшиқ қўйлаган, уздабурон драматург эса лабларини қимирлатиб турган, холос. Бу тарихда расман қайд этилган биринчи фонограмма ҳисобланади.

Сахнадаги томошалар вақтида парда қўллаш амалиёти дастлаб Рим театрларида йўлга қўйилган. Уша пайтда намойиш аввалида парда тепага эмас, пастга, махсус ўрага туширилган. Парда гоҳида турли тасвирлар билан безатилиши ҳам мумкин эди.

Узоқ вақт давомиди Рим комедияларида римликларни қулғили ҳолатда тасвирлашга рухсат берилмаган. Шу сабабли комедияларда асосан юнонлар қулғи тигига олинарди. Уша даврда яшаган муаррихларнинг ёзишича, "бунинг оқибатида томошалар вақтида ўзига хос ҳамфикрлик юзага келган: римликлар сингари юнонларнинг ўзи ҳам юнонлар устидан қулишган".

БАРКАМОЛ АВЛОД ТАРБИЯСИ

Юртимизнинг деярли барча туманларида фаолият олиб бораётган Маданият ва аҳоли дам олиш марказлари моҳиятан янги муассаса бўлиб, мустақиллик мевалари ҳисобланади. Шу боис маъруза муассасалар фаолиятини бугунги кун талаблари асосида ташкил этиш мутасадди ташкилотлар ва мутахассислар олдидан турган асосий вазифа. Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институтининг "Маданият ва санъат муассасаларини ташкил этиш ва бошқариш" кафедраси, Тошкент шаҳар маданият ва спорт ишлари бош бошқармаси, Мирзо Улуғбек тумани маданият ва спорт ишлари бўлими ҳамкорлигида "Баркамол авлод тарбиясида маданият ва аҳоли дам олиш марказларининг роли" мавзусида ўтказилган илмий семинар бу борадаги муҳим қадамлардан бўлди. Семинарда Тошкент шаҳрида фаолият кўрсатаётган барча маданият ва аҳоли дам олиш марказлари раҳбарлари, институт талабалари ва профессор-ўқитувчилар қатнашди.

Тадбирни Санъат ва маданият институти кафедра мудири Ҳамза Шодиёв кириш сўзи билан бошлаб берди. Маданият ва аҳоли дам олиш марказларида ўтказилаётган тадбирларни мақсадли ташкил этишда маданият, адабиёт, санъат воситаларининг аҳамияти катта. Марказларда турли бадий-ижодий тўғараклар фаолиятини янгилаш усулларида олиб бориш орқали аҳолининг, айниқса, ёшларнинг бўш вақтини мазмунли ўтказишнинг янги шакллари ташкил этиш муҳим вазифалардан ҳисобланади. Бунда ҳўжалик ҳисобидаги жамоаларни тузиш масалалари ҳам алоҳида ўрин тутди. Тадбирда сўзга чиққан профессор Мансур Бекмуродов, кафедра ўқитувчиси Фарход Жўраев, туман маданият ва аҳоли дам олиш маркази раҳбари Раҳима Юсупова ва бошқалар мавзуга доир масалалар ҳусусида атрофлича тўхталдилар.

Тадбирда маданият ва аҳоли дам олиш марказларининг фаолиятини янада такомиллаштириш мақсадида ишлаб чиқилган тадбирларни ҳаётга жорий этиш, уларнинг фаолиятини илмий-амалий таҳлил қилиш, намунавий сценарийлар, илмий-услубий қўлланмалар тайёрлаш каби ишларни амалга ошириш маъруза соҳани ривожлантиришда муҳим аҳамият касб этиши таъкидланди.

Ваҳобжон РУСТАМОВ

“САВОБ АСЛИ САМОДАН ТУШМАС”

Яқинда Фафур Фулом номидаги нашриёт-матбаа ижодий уйида Ўзбекистон халқ шоири Махмуд Тоирнинг “Савоб асли самодан тушмас” номли шеърый тўплами нашрдан чиқди. Китобга Ойдиннисо муҳаррирлик қилган.

Зарра кўмининг соясини кўрди ким,
Тўлқинларнинг қоясини кўрди ким?
Севимли шоиримиз Махмуд Тоирнинг мазкур тўпламига “Шеърый ҳикматлар” деб изоҳ берилган. Иккиликлар ва тўртликлардан таркиб топган фикрлар уммони сизга дунёни англаш, ҳаётнинг қадр-қиммати, инсон умрининг мазмунини, Ватан олдидаги бурч ҳақида дурдоналар тақдим этади. Мутлолаа жараёнида, бир зум бўлса-да, ўтган, ўтаётган кунлар қадрини ҳис қиласиз, қалбингизни янги орзулар, эзгу ниётлар чулғайди.

Янги нашрлар

“СЕНИ БУГУН КЎРМАСАМ БЎЛМАС”

Ёшлигида ким ҳам севмаган. Кимлар оташин хатлар битмаган. Ҳар кўнгилнинг ўзига хос кенглиги, тоғу сайҳони бўлади. Шу тоғ-тошларда, кенгликларда чопиб юрган охулар бўлади. Мана, шу ҳолат шоирни гўзал шеърлар битишга ундаса керак.

Нима бўлса бўлар эртага,
Сени бугун кўрмасам бўлмас.

Шоирнинг ҳомийси — муҳаббат. Аввал ёр ишида оромини ўғирлайди, тўнларини узун, кунларини зерикарли қилиб қўяди. Йиллар ўтган сари ўша олис муҳаббат улкан ишққа айланади.

Муҳаббат ва Ватан куйчиси, Ўзбекистон халқ шоири Иқбол Мирзоянинг “Сени бугун кўрмасам бўлмас” номли шеърый тўплами муҳаббат, севги, кўнгил ҳақидаги ўзига хос жамланма. Китобга шоирнинг ўсимлиқ йилларидан бошлаб то ҳозирга қадар соф муҳаббат, тизгинсиз туйғулар, кўнгил акси тасвирланган энг сара шеърлари киритилган.

Тўплам Фафур Фулом номидаги нашриёт-матбаа ижодий уйида чоп этилган. Ойдиннисо муҳаррирлик қилган.

С.ТУРСУНОВ

Журналларни varaqlaganda

“ТАФАККУР”,

2015 йил, 4-сон

“Озодлик, эркинлик ҳавосидан бир бор тўйиб нафас олган одам ҳеч қачон қулликка кўнмайдиган, қулликка қайтмайди”. “Ватанпарварлик — бу шундай нолик, теран бир туйғуки, у фақат она сўти билан кириши ва жон билан чиқishi мумкин”. Журналнинг янги сони Президент Ислам Каримовнинг “Она юртимиз бахту иқболи ва буюк келажаги йўлида хизмат қилиш — энг олий саодатдир” китобидан олинган сўзлар билан очилади.

Мизроб Бўронов “Олий мезонлар” руқндаги “Истибоднинг умри қисқа” сарлавҳали мақоласида Ислам Каримовнинг “Она юртимиз бахту иқболи ва буюк келажаги йўлида хизмат қилиш — энг олий саодатдир” китобиди шўро тузуми моҳияти қизил империянинг мустабид табиятини ич-ичидан билган ва шу давр оғрикларини ўз қалбидан теран ўтказган шахс нигоҳи билан очиб берилганига эътибор қаратади. “Нима дейсиз, замондош?” руқндаги олима Шахноза Қаҳҳорова ва журнал муҳбири Муҳиддин Раҳимовнинг “Кўёниш тўсиб кўйманг” сарлавҳали суҳбатда сайёрамизда кечаётган ижтимоий жараёнлар, тобора глобал микрос касб этаётган маънавий таназзул муаммоларига илмий-фалсафий жиҳатдан муносабат билдирилган, инсоният йўли кўйган хато ва адашувлар оқибатида келиб чиққан терроризм, уруш ваҳшатлари, саёзлик ва юзакилик аралашкуралаш бўлган “оммавий маданият” жазаваси “одам наслини ё буткул йўқ бўлиш, ё янги ҳаётга қадам қўйишдек икки муқобил истиқбол қарши-сига” рўбару қилиб кўйганлиги таъкидланади.

Наби Жалолиддиннинг “Уруш ва тинчлик” мақоласи янги аср муаммолари, Мансурхон Тоирнинг “Қора туя ҳикмати” мақоласи эса ўз номини сир тутган “интернет-муфассир”ларнинг Қуръони каримни ғараз ниятда бузиб “тафсир”лашлари гафийриллиги ва асоссизлигини манбаларга таянган ҳолда исботлашга бағишланган. “Тафаккур” муҳлислари журнал саҳифаларида академик Бахтиёр Назаров мақоласи, шоира Гулноз Мўминова ижодидан туркум шеърлар, шунингдек, “Моҳият жололари”, “Жавондаги жавохир”, “Талқин ва тадқиқотлар” руқлари остидаги қизиқарли мақолаларни мутлолаа қилишлари мумкин.

ҲАЁТ ТЎЛҚИНЛАРИ

Ҳар бир инсоннинг ҳаёт китобида зикр этилмаган қанчадан-қанча лавҳалар, ўчмас из қолдирган воқеалар бўлади. Инсоннинг нафақат жисмонан, балки ақлан улғайиш жараёни алоҳида бир босқички, сеvimли ёзувчимиз Туроб Мақсуд ўзининг янги асарида бу босқичларни маромига етказиб ифода этган. Йигирма йилдан ортқ ижодий изланишлар натижаси бўлмиш адибнинг “Қайтмас тўлқинлар” романи яқинда “Ўзбекистон” нашриётида чоп этилди.

Роман беш қисмдан иборат бўлиб, унда умрининг гўдақлик, болалик, ўсмирлик, ўспиринлик, илк ёшлик давлари содда, оддий инсонлар тимсолида ўзбекона лутф билан очиб берилган.

Асар бош қаҳрамони — содда, қизиққон ва айна дамда бегубор Қуддуснинг гўдақлигидан 17-18 ёшларигача бўлган даври таъсирчан ёритилган боис, китобхон диққат-эътиборини охиригача тортиб туради. Ҳаётнинг қайтмас тўлқинлари оқимида сузиб кетаётган қаҳрамон бошдан кечирган ҳодисалар олис қишлоқларда рўй беради. Бу жойларда истикомат қиладиган оддий инсонлар гурунги орқали умумбашарий муаммолар ва айна дамда эзгу қадриятлар ҳақида сўз юритилади.

Муаллиф асарнинг ифода йўсинида эсдалик, хотира-мемуар,

насрий баён ва драма усулларини қўллаиди, лирик чекинишлар, тарихий, афсонавий талқинлар ўрин алмашиб туради. Китобга ёзган сўзбошида устоз адабиётшунос олим

Умарали Норматов таъкидлагандек, “Ҳар бир китоб охиридаги умрининг алоҳида палласи хусусидаги қаҳрамон тилидан келтирилган фалсафий-лирик, публицистик кечинма-хулосалар бамисоли қўшиқдай янграйди”.

“Парига ошқ ўсмир”, “Катталар ва мен”, “Муаллим ишқи”, “Илинж” каби китоблари орқали танилган адиб Туроб Мақсуднинг навбатдаги асари ҳам кенг китобхонлар оммасига манзур бўлади, деган умиддамиз.

Ирода МУҲИДДИНОВА

МАҲЛИЁНИНГ МАФТУНКОР ОЛАМИ

Наинки уста рассомларимиз, мураббий мўйқалам соҳиблари, балки тасвирий санъат дунёсига эндигина кириб келаётган навниҳол ёшлар ижодида ҳам Бехзод рангтасвир мероси нафасини илғаш мумкин. Урганчадаги 24-ихтисослаштирилган умумтаълим мактабининг VIII синф ўқувчиси Махлиё Ёқубованинг “Тоҳир ва Зухра” достонига ишлаган мўъжаз миниатюраларини кўрганимизда бу эзгу интилишнинг илдизи узок асрларга, Мовароуннахр уйғониш даври аъналарига бориб тақалишиш хис қилдик. Махлиё ишлаган бешта миниатюра унинг мумтоз рангтасвирга муҳаббати баландлигини кўрсатиб турибди.

М.Ёқубова бошланғич синфларда ўқиб юрганидаёқ қўлига мўйқалам тутди. Унинг биринчи машқи — она портретидаёқ қизалоқнинг қалб нафосати барқ уриб турарди. Махлиёга олий тоифали ўқитувчи, устози Шириной Жумабоева уни Бехзод ва Да Винчи, Рембрандт ва Репин, Матисс ва Тансиқбоевнинг сеҳрли оламидан хабардор қилиб, маҳорат сабоқларини бериб келади.

Устози Махлиёнинг жаҳон ва миллий тасвирий санъат дурдоналарини жиддий ўрганишига йўл очди. Аввало, ёш рассом миллий рангтасвиримиз намояндалари асарларига, жаҳон мусаввирлари меросига қизиқди. Натижада, у наторморт ва манзара жанрида муйян натижаларга эришди. Жумладан, миллий мумтоз матомиз — адас фониди чизилган наторморти шу йил 22 ок

Истиқдол фарзандлари

яҳши суратлари бор. Айна чоғда ёш рассом ижодида академистик жанр, яъни ҳайвонот дунёсини тасвирлашга интилиш кучли. Унинг “Йўлбарслар оромда” асарида жониворларнинг бир-бирига меҳри ифодаланган.

— Мусаввир қизимиз қалб гўзаллиги ва табиат улғурлигини мойбўёқ воситасида матоларга муҳрлай олади, — дейди мактаб директори З.Иброҳимов. — Ундаги маҳорат нишонлари “Қадимий ва сеҳрли Унда”, “Тулпор изин босган той”, “Олтин куз нафаси”, “Қушлар — бизнинг дўстимиз”, “Урганчининг бугунги жамоли” каби асарларида бўртиб турибди.

Бу асарлардаги чинакам миллий колорит, оҳорли тасвир, эстетик мазмун ёш рассомнинг келажагига умид билан қарашга асос беради.

Янгибўи ҚҲҚҚОРОВ,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган
маданият ходими

ДИҚҚАТ, ТАНЛОВ!

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси ва “Ижод” жамоат фонди улғ мутафаккир шоир Алишер Навоий таваллудининг 575 йиллигига бағишлаб “Ҳазоин ул-маоний” (сайланма асарлар) китобини 10 йилга мўлжалланган дастур асосида жаҳоннинг 14 тилига таржима қилиниб босқичма-босқич нашр этиш бўйича лойиҳа устида иш бошлади. Шу муносабат билан босмаҳоналар ўртасида танлов эълон қилинмоқда. Биринчи китоб рус тилида бўлиб, “Сокровищница — мыслей”, деб номланади. Танлов муддати эълон чиққан кундан бошлаб 10 кун.

КИТОБНИНГ НАШР КЎРСАТКИЧЛАРИ:
Китоб бичими 60 х 84 - 1/16, рангли қаттиқ муқовада, форзац рангли, матн оқ-қора ранг ва офсет қоғозда, ҳажми—шартли 10 босма табок. Адади 5000 дона, китобда рангли расмлар ишлатилади.

Танловга қўйидаги ҳужжатлар тақдим этилиши шарт:
1. Босмаҳона хизматини амалга ошириш ҳуқуқини берувчи лицензия (рухсатнома) нусхаси;
2. Картоотека қарздорлиги тўғрисидаги маълумотнома;
3. Нархларни асословчи смета ҳисоб-китоблари;
4. Танловда иштирок этиш тўғрисидаги ариза (эркин шаклда).

Буюртмачи манзили: Тошкент шаҳар, Ўзбекистон шох кўчаси, 16 А уй. Телефонлар: 239-27-88; 239-26-91; Факс: 245-66-95.

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси ва “Ижод” жамоат фонди мустақиллик йилларида фаол ижод қилаётган ёшларнинг “Биз истиқдол фарзандларимиз” (“Ёшлар баёзи”) номли тўпламини нашр этиш бўйича босмаҳоналар ўртасида танлов эълон қилади. Танлов муддати эълон чиққан кундан бошлаб 10 кун.

КИТОБНИНГ НАШР КЎРСАТКИЧЛАРИ:
Китоб бичими 60 х 84 - 1/8, рангли қаттиқ муқовада, форзац рангли, матн оқ-қора ранг ва офсет қоғозда, ҳажми — шартли 11 босма табок. Адади 500 дона, китобда рангли расмлар ишлатилади.

Танловга қўйидаги ҳужжатлар тақдим этилиши шарт:
1. Босмаҳона хизматини амалга ошириш ҳуқуқини берувчи лицензия (рухсатнома) нусхаси;
2. Картоотека қарздорлиги тўғрисидаги маълумотнома;
3. Нархларни асословчи смета ҳисоб-китоблари;
4. Танловда иштирок этиш тўғрисидаги ариза (эркин шаклда).

Буюртмачи манзили: Тошкент шаҳар, Ўзбекистон шох кўчаси, 16 А уй. Телефонлар: 239-27-88; 239-26-91; Факс: 245-66-95.

“МИНАВАДА”

Бозор дарвозаси ёнидаги турфа куй-қўшиқ дисклари сотиладиган раста олдида бир чол қизиқсиниб тўхта қолди.
— Келинг, отахон, — деди мўйловли йигит мулозамат билан.
— Буёққа ўтиринг. Хўш, хизмат?
— Ҳозир, — деди чол йигит кўрсатган курсига ўтираркан.
— Сал нафасни ростлаб олай. Илоҳи бўлса, анавининг жағини сал тиясанми? — қария эшик тепасида вағиллаётган қарнайга ишора қилди.

Йигит бир тугмачага қўл урган эди, овоз сал пасайди.
— Отанга раҳмат-е.
Бу гал йигитни эритди чамаси, чолга чой қўйиб узатди.
— Отанга раҳмат, — деди яна қария чойни симириб бўлиб.
— Тагин кетадими?
— Бўлади. Асад-да, асад! Кеча қирқ икки деган эди, бугун ҳам кам эмас, — деди чол. Сўнг йигитга бошдан-оёқ разм солди.
— Ўзинг қалайсан, димоғинг чоғми? Йигит ўнғайсизланиб, тиржайди.

— Раҳмат, отахон, мана, ўтириб-миз, шундай.
— Сенда ҳар хил артистларнинг қўшиги борга ўхшайди.
— Сизбўла ҳам топилади.
«Қаро кўзим»ми, «Муножот»ми? Чол бош чайқади.
— Замонавийлариданми?
— Нима бор ўзи?
— Озодбекми, Оғабекми?
— Йўқ, улар бўлмайди, — деди чол.
— Унақада бошқа сизбўларини йўқ-да!
— Нега энди, бор-ку, ҳалиги... бақириб-чақириб турадиганлар, —

деди чол ўчакишгандек.
— Вой отахон-е, айтмайсизми эстрадний деб!
— Ҳа, балли!
Йигит ўнғача дискни кўрсатди.
— Мана бу ўзимизнинг «Сурхон», қолганлари чет элники.
— Менга бирма-бир қўйиб, эшиттириб берасан, кўпроқ «ҳа», «ҳов» деб турадиганидан бўлсин!
Йигит ишга тушиб кетди. Ҳар бир қўшиқнинг дискини қўйиб эшиттираркан, уларнинг оҳангига монанд ҳолда чолнинг атрофида айланиб ўйнар, гоҳ жазавига тушгандек поёфзали билан ерни та-

Ҳажвия

пиллатиб тепарди... Чоли тушмагур икки соат давомиди унинг бошини қотириб, ниҳоят, битта дискни қовун танлагандек қилиб четга ажратди.
— Мана шуниси маъқул.
— Оббо, отахон-е, қариган чоғда зарубежний ашула эшити-иб-а... Кампирниям қақиринг-да, — деди йигит қулганча.
— Нима дединг?! Кампирга бунинг кераги йўқ. Менга бунинг шовқини керак. Ишқомга илмоқчиман. Чумқуқлар ҳусайни узуларимни қўймайчи. Шу ашулалар билан уларни боғлаб кўрқитаман...

Қилич НУРМУХАМЕДОВ

Гул кўп, чаман кўп

ЖАҲОН АДИБЛАРИ ҲАЁТИДАН

ИЖОД ПАҲЗАЛАРИ

Гюстав Флобер (1821–1880) “Бовари хоним” романини беш йил давомиди ёзган. Ижод жараёни суст ва машаққатли кечган. Адибнинг ўзи бу ҳақда: “Бовари” бўлмапти. Ҳафтада икки саҳифа!..”, деб ёзган.

Флобер эрталаб соат ўнларда уйғонган. Тўшада мактуб, газеталарни ўқиган, тамаки чеккан. Сўнг ювиниб, нонушта қилиб сайрга чиққан. Бир соат жиянига тарих ва жуғрофиядан сабоқ берган, оромкурсида кеч соат еттига қадар мутлолаа билан машғул бўлган. Одатига кўра, кечки овқатдан кейин бир оз онаси билан суҳбатлашган ва шундан сўнг ижодий ишга киришган. Орадан йиллар ўтиб адиб ижод жараёни ҳақида шундай деб ёзган эди: “Ниҳоят англадимки, иш, ижод ҳаётдан ўзининг четга тортишининг энг яхши усули экан”.

Madame Bovary
Préface de Maurice Nadeau

Лев Толстой (1828–1910) ижод лаҳзаларида қоғозини солиб, ўзини одамовидай тутган. Эрталаб уйқудан кечроқ, соат тўққизларга яқин уйғонган, ювиниб, кийиниб, соқолини тараб бўлмагунча ҳеч ким билан гаплашмаган. Қаҳва ва икки дона чала пишган тухум билан нонушта қилиб, тушликкача ижодхонасидан чиқмаган. Онда-сонда, “Уруш ва тинчлик”нинг бирор икки бобини кўлда қайта кўчиришга ёки янги асардан парча тинглашга тўғри келиб қолса, рафиқаси Софья Андреевна ижодхонада сукут сақлаб ўтирган. Толстой тушликдан олдин сайрга чиққан. Агар яхши кайфиятда қайтса, таассуротларини гапириб берган ёки болалар билан ўйнаган. Кайфиятсиз ҳолатда эса, карта чийлаган ёки меҳмонлар билан суҳбатлашган.

Жеймс Жойс (1882–1941) ўзи ҳақида: “Химмати кам, гайриодатий ҳаракатлар ва ичкиликка мойил одам”, деб ёзган. Унинг иш тартиби бўлмаган. Соат ўнга қадар ухлаган, қулча билан нонушта қилган, инглиз тилидан сабоқ бериб ҳамда пианино чалиб, тиркичилик учун пул топган. Қарзи узилмаган ва қарз олган кишиларни сиёсий мавзудаги гурунглари билан жалғитган. “Улисс” романини ёзиш учун кетган етти йил мобайнида саккиз марта қасалланиб, 18 марта Швейцария, Италия, Франциянинг бир худудидан иккинчи худудига кўчиб юрган, умрининг тахминан 20 минг соати ижодга сарф бўлган.

ДЖЕЙМС
ДЖОЙС

Агата Кристи (1890–1976) маълумотноманинг “касби” деган жойига “уй бекаси”, деб ёзган, ваҳоланки бу пайтда унинг ўнлаб китоблари чоп этилган эди. Адиба ора-сирада ювиниш хонасида, пардоз-андоз столчасида ёки овқатланадиган столда ҳам ёзиб кетаверган. “Қаергадир бориб, бафуржа ўтириб ёзиш мен учун бирмунча ўнғайсиз. Мабоодо ёлғиз қолиб, ҳеч ким ҳалақит бермасин, деб эшикни беркитишининг иложини топсам, оламни тамоми унуталардим”, дея иқдор бўлган.

Эрнест Хемингуэй (1899–1961) ҳар доим тонгда уйғонган. Ҳатто тунги зиёфатлардан сўнг ҳам сахар маҳал бардам ва тетик ҳолда уйғонган. Ёзув машинаси қўйилган тахта раф олдида тик туриб тушга қадар ёзган. Машинака ёнидаги ёғоч тахтакачага бир даста қоғоз тахлаб қўйилган. Қаламда varaқларни ёзиб тўлдирган, тахтакачани олиб ташлаб, тайёр матнни машинада кўчирган. Ҳар куни қанча ёзганини ҳисоблаб чиққан ва ўзига ҳававал тузиб олган. Ижод жараёни ҳақида адиб: “Ишни тугатганидан сўнг ўзининг бўшаб қолгандек ҳис эта-сан”, деб ёзган эди.

МУАССИС:
ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР
УЮШМАСИ

ҲОМИЙ:
“МАТБУОТ ТАРҚАТУВЧИ”
АКЦИЈАДОРЛИК КОМПАНИЈАСИ

O'zbekiston
adabiyoti va san'ati

Манзилимиз: Тошкент — 100083, Матбуотчилар кўчаси, 32
Қабулхона — 233-52-91
Котибият — 233-49-93

Танқид ва адабиётшунослик бўлими: 233-58-86 Санъат бўлими: 233-56-40
Ижтимоий ҳаёт бўлими: 233-57-42 Назм ва наср бўлими: 233-58-60

Бош
муҳаррир
Сирожиддин
САЙИД

Тахриратга келган кўлэмалар таҳлил этилмайди ва муаллифларга қайтарибмайди.
Муаллифлар фикри тахрират нуктаи назаридан фарқлиши мумкин.

Масъул котиб — Асрор СУЛАЙМОНОВ
Навбатчи муҳаррир — Аҳмад ОТАБОВ
Саҳифаловчи — Зафар РЎЗИЕВ

«ЎЗБЕКИСТОН» нашриёт-матбаа
ижодий уйи босмаҳонаси.
Босмаҳона манзили: Навоий кўчаси, 30-уй
Босишга топириш вақти — 20.00. Босишга топирилиши — 19.17

Газета Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида 26.11.2014 йил 0283-рақам
билан рўйхатга олинган. Адади — 4116 Буюртма S — 4443. Ҳажми — 3 босма табок A-2.
Нашр кўрсаткичи — 222. Ташиқлотлар учун — 223. 1 2 3 4 5 6

ЖУМА КЎНАЛАРИ
ЧИҚАДИ.

СОТУВДА НАРХИ
ЭРИН.

ISSN 2181-614X

